

Samen de Bijbel verstaan

‘Vraag je steeds af:
wat wil God hierdoor
zeggen?’

André Jansen

‘We moeten niet doen
alsof de Bijbel altijd
hetzelfde is gelezen’

Anne van Olst

Onder
Weg

HOOPVOL EN
INSPIREREND

Draak

‘Wil je een kop koffie?’, vraag ik hem. ‘Kijk, dit is een krakeling.’ We zitten in een parkje, in het dorp Harskamp. Af en toe rijdt er een tank voorbij. De bomen kleuren langzaam rood. De Afghaanse tolk zit op z’n hurken voor het bankje en vertelt zijn verhaal. Zijn leven onder de taliban was een hel, zegt hij. Zijn eerste vluchtpoging eindigde vlak voor het vliegveld van Kabul bij een checkpoint van de taliban. Hij werd geslagen, er vielen schoten, een granaat ontplofte. Een nacht later lukte het hem wel om zichzelf en zijn gezin in veiligheid te brengen. Hij neemt een slok koffie en een hap adem. ‘Ze zijn gehersenspoeld. Ze kijken je niet aan, praten niet met je, luisteren niet naar je. Ze kunnen alleen maar doden.’

’s Avonds repeteer ik met het koor het Weihnachtsoratorium. ‘Herr, wenn die stolzen Feinde schnauben...’ Dit strijdlustige lied werd in Bachs tijd ook gezongen op het Michaelsfeest. Je hoort in de melodie het dreigende snuiven van de draak. Wat zou het prachtig zijn als God op ons gebed de engel Michael naar Afghanistan zou sturen om het te verlossen van de draak die taliban heet.

JACOMINE OOSTERHOFF IS
EINDREDACTEUR VAN *ONDERWEG*

Lastig

Ik hoor je wel, maar ik versta je niet'. Wie te maken heeft met enige vorm van doofheid, weet wat die zin betekent. Uit wat de ander zegt, vallen klanken weg. Ook al hoor je dat hij of zij aan het woord is, je verstaat het niet, je weet niet precies waarom het gaat. Lastig. Gelukkig is er gereedschap, zijn er tools – gehoorapparaten – om hieraan iets te doen. Gelukkig hebben die, vaak, effect.

Hiervoor gaat het over *horen* en verstaan. Het werkt net zo bij *lezen* en verstaan. Je leest een tekst, je kent de woorden, maar je 'verstaat' niet wat ze betekenen. Ik denk dat we dit allemaal weleens ervaren bij het bijbellezen. Je wilt zielsgraag dat de Bijbel op concrete, actuele vragen een antwoord geeft en jou klip en klaar de weg wijst. Maar zo werkt het niet, al eeuwenlang niet: je moet, heel de Bijbel 'proevend', ernaar op zoek. Ook hiervoor is gereedschap voorhanden. Er zijn, naast het onmisbare werk van Gods Geest, menselijke tools om dit 'gat' tussen lezen en verstaan te helpen oplossen. Daarbij gaat het om takken van wetenschap als exegetische en hermeneutiek. En gelukkig, ook die helpen.

» Je wilt zielsgraag dat de Bijbel
jou klip en klaar de weg wijst «

In deze *OnderWeg* zoomen we in op die menselijke stukjes gereedschap. Daar is bepaald aanleiding voor. Er speelt namelijk nogal wat, van de vraag: wat is hermeneutiek ook alweer? via het onbestemde gevoel: hoe kán het dat we bepaalde teksten nu zo anders lezen? tot: wat zegt de Bijbel over bijvoorbeeld het m/v-vraagstuk?

Hier moet je iets mee. Nu was het verleidelijk om een hele editie aan één 'brandend' thema te besteden. De redactie koos daar bewust niet voor. Omdat enkele voorvragen belangrijker zijn: hoe 'verstaan' wij de Bijbel, hoe lees je als gemeente sámen de Bijbel en hoe kun je dit blijven doen, ook bij verschillen van inzicht? Ik hoop dat je dit stukje papieren gereedschap, deze *OnderWeg*, beetpakt en gebruikt. En dat je het verlangen hebt en houdt om je, in woorden van CGK-predikant André Jansen, steeds opnieuw te buigen over de vraag: 'Wat wil God hierdoor zeggen?'

LEENDERT DE JONG IS HOOFDREDACTEUR
VAN *ONDERWEG*

OnderWeg is een inspirerend magazine voor christenen die God en de kerk liefhebben en midden in het leven staan. *OnderWeg* schrijft over relevante en actuele thema's voor christenen en bevat rubrieken over jeugdwerk, missionaire kerk-zijn en Bijbelstudie. *OnderWeg* ontstond in 2015 uit een samenvoeging van *Opbouw* en *De Reformatie*.

Redactie

Bram Beute, Jaap Cramer, Peter Hommes, Jannet de Jong, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Jordi Kooiman (webredacteur), Jacomine Oosterhoff (eindredacteur), Annelies Smouter (eindredacteur), Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema), Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp, Els Veurink (hoofdredacteur).

Redactieadres

Nocturnestraat 12, 7323 LC Apeldoorn, redactie@onderwegonline.nl

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

Abonnementen

Jaarabonnement Papier Plus: € 61,50 (studenten € 30,75/Europa € 102,00/buiten Europa € 135,00).

Halfjaarabonnement Papier Plus: € 33,00.

Digitaal abonnement via een app: € 39,50 (studenten € 19,75).

(Digitaal) Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag in op www.onderwegonline.nl/abonneren.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Bestuur Persvereniging *OnderWeg*

Ellie Huisman, Arie Liebeek, Aad Lootens, Anko Oussoren, Henk Ruiter en Hillie van de Streek.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl, www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold Communicatievormgevers, Rondweg 76, 8091 XK Wezep, 038-376 33 90, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

www.instagram.com/magazine_onderweg

6 DE BIJBEL LEZEN IN ANDERE TIJDEN

DOOR DE EEUWEN HEEN HEEFT DE HERMENEUTIEK CHRISTENEN RICHTING GEGEVEN OM GODS WOORD DE BEGRIJPEN. THEOLOOG FOKKE PATHUIS NEEMT ONS MEE DOOR DE GESCHIEDENIS EN LAAT ZIEN DAT HET NIET ZO VANZELFSPREKEND IS DAT WE ELKAARS VERSTAANSHORIZON DELEN.

24 EYEOPENER DE WEG VAN DE VRIJHEID

In ons vrije landje leggen we elkaar de laatste jaren wel heel veel beperkingen op, constateert Annelies Smouter. Alsof we in deze tijd van secularisatie moeite hebben met vrijheid. God heeft ons in Christus vrijheid gegeven, maar hoe gaan we daarmee om?

28 OPINIE EEN VEILIGE SCHUILPLAATS

Goddelijke bescherming belooft Psalm 91 ons. Toch wilde Martin Luther niet dat mensen in de tijd van de pest deze Psalm zouden bidden. Rob van Houwelingen ziet parallellen met onze tijd. Gods bescherming is er wel degelijk, tot het einde.

32 ONTMOETING IN DE TAAL VAN JE HART

Vreemde culturen en verre landen fascineerden Bram van Grootheest, directeur van Wycliffe Bijbelvertalers, al op jonge leeftijd. 'Zelf lees ik de Bijbel al jaren in mijn moedertaal en dat gun ik iedereen, ook als je in een afgelegen uithoek woont.'

10 WAT WIL GOD ONS ZEGGEN?

ALS BINNEN EEN KERKVERBAND VERSCHILLEN VAN INZICHT BESTAAN OVER ACTUELE KWESTIES, WORDT HET EEN UITDAGING OM MET ELKAAR DE BIJBEL TE LEZEN. MAARTEN BOERSEMA SPRAK MET CGK-PREDIKANT ANDRÉ JANSEN (FOTO) EN ZIJN COLLEGA ANNE VAN OLST.

14 RECHT DOEN AAN TWEE VERHALEN

'HERMENEUTIEK KAN BEGINNEN BIJ HET GROTE VERHAAL VAN DE BIJBEL, MAAR OOK BIJ HET KLEINE VERHAAL VAN DE BIJBELLEZER. EEN GOEDE HERMENEUTIEK DOET RECHT AAN BEIDE. HET GAAT EROM DAT MIJN KLEINE LEVENSVERHAAL WEER WORDT INGEVOEGD IN HET GROTE VERHAAL VAN GOD MET ZIJN SCHEPPING.' HANS BURGER REFLECTEERT OP DE INTERVIEWS MET TWEE CGK-COLLEGA'S.

Samen de Bijbel verstaan

Stockbeelden: Arhimedes/Shutterstock (cover); KevinGarden/Lightstock (pagina 2); Hebrewish Designs/Lightstock (pagina 6); TheRealFindo/Lightstock (pagina 8); Pixel Creative/Lightstock (pagina 14); Alexandra Fuller/Unsplash, Marcelo Leal/Unsplash, Ben White/Unsplash, Simon Maage/Unsplash (pagina 22 en 23); BABAROGA/Shutterstock (pagina 24); Entwicklungsknecht/Stock (pagina 26); Andriy Blokhin/Shutterstock (pagina 39)

18 OP ZOEK NAAR HÉT ANTWOORD

HET IS NOG NIET ZO EENVOUDIG OM TOT EEN GOEDE UITLEG VAN EEN BIJBELTEKST TE KOMEN. DAARVOOR IS NODIG DAT JE DE JUISTE 'KIJKBRIL' OPZET. GERRY BOS GEEFT IN DE NGK NIJMEGEN EEN CURSUS HERMENEUTIEK. HANNEKE TAX DOET VERSLAG VAN EEN BOEIENDE CURSUSAVOND.

De Bijbel lezen in andere tijden

In het dagelijks leven gaan we ervan uit dat we elkaar begrijpen, omdat we dezelfde taal spreken, van dezelfde vooronderstellingen uitgaan en een gemeenschappelijke leefwereld hebben: we delen elkaars verstaanshorizon. Bij teksten uit het verleden of andere culturen is die verstaanshorizon niet vanzelfsprekend. Bezinning op hoe begrijpen dan mogelijk is, vindt vanouds plaats in de hermeneutiek. Ook bij het lezen van de Bijbel heeft de hermeneutiek de eeuwen door richting gegeven om Gods Woord te blijven begrijpen.

Rond de tweede eeuw voor Christus was het Hebreeuws niet meer voldoende gangbaar, daarom vertaalden geschoolde tolken in de synagogen van Palestina de Hebreeuwse Bijbel in het Aramees. Op basis hiervan formuleerden de rabbijnen regels om de Tora (de vijf boeken van Mozes) uit te leggen en voor andere levensomstandigheden te actualiseren. Bekende regels zijn dat de Schrift een eenheid is, dat alle tekstelementen een betekenis hebben en dat je 'Schrift met Schrift vergelijkt'. In de tijd van Jezus gebruikt de filosoof Philo de allegorische (geestelijke) methode van de Grieken om de waarde van de Bijbel te verdedigen. In de joodse hermeneutiek hebben historische gebeurtenissen, personen en voorwerpen in de Tora naast de letterlijke óók een geestelijke, oftewel een figuurlijke of morele betekenis.

De vroege kerk past de joodse hermeneutiek toe om Israëls geschriften in een nieuwe situatie te lezen. Zo verkondigen de apostelen op basis van een geestelijke interpretatie van de Tora en de profetie dat Jezus de messias is. Hij is de vervulling van Gods beloften aan Israël. Deze christologische interpretatie wordt de basis voor de geloofsbelijdenis van de vroege kerk en deze wordt weer de norm voor de uitleg van de Bijbel.

Woord en liefde

Eind vierde eeuw vat Augustinus de hermeneutische regels van de vroege kerk samen in zijn boekje *De doctrina christiana*, met als doel een hulp te zijn voor de prediker, catecheet en pastor om de Bijbel te lezen en toe te passen. Augustinus schrijft dat de letterlijke tekst van de Bijbel in zijn geestelijke betekenis naar de werkelijkheid van God verwijst om de lezer te brengen tot liefhebben van God: 'Wie denkt de heilige Schriften of welk deel ook daarvan te hebben begrepen, maar niet begrijpt dat hij door dat inzicht die dubbele liefde tot God en tot de naaste moet opbouwen, heeft er nog niets van begrepen.' De hermeneutiek van Augustinus wordt de grondslag voor de middeleeuwse 'viervoudige schriftzin': de Bijbel heeft, naast de letterlijke betekenis, ook een geestelijke (allegorische) betekenis die zichtbaar wordt in de drieslag van geloof (het dogma), liefde (de ethiek) en hoop (de eschatologie).

Het kruis als lens

Martin Luther wijst de middeleeuwse verallegorisering van de Bijbel af. Allegorie is alleen verantwoord als illustratie bij de vastgestelde historische lezing. De uitleg van de Bijbel is gericht op het gelovig ontvangen van Christus. Omdat God ook vandaag via de bijbeltekst tot ons spreekt en omdat de Bijbel Christus als inhoud heeft, is de Bijbel Gods Woord.

Luther onderscheidt tussen een letterlijk-historische en een letterlijk-profetische betekenis om zijn christologische interpretatie te verantwoorden. Het evangelie van Christus' kruis en opstanding gebruikt hij als lens om vast te stellen wat vandaag nog normatief is: 'We beschouwen Mozes als leraar maar niet als onze wetgever, behalve als hij overeenstemt met zowel het Nieuwe Testament als de natuurwet.'

» Je begrijpt de Bijbel niet als je geen liefde hebt voor God en de naaste «

Met Luther sluit ook Calvijn in zijn hermeneutiek aan bij de vroege kerk door de christologische betekenis centraal te stellen: 'Wat we in het kort in het geheel van de Schrift moeten zoeken, is werkelijk Jezus Christus te kennen en de oneindige rijkdommen die in hem begrepen zijn en ons door de Vader via hem aangeboden worden.' Dat is de 'historische', 'letterlijke', of 'authentieke' betekenis van de bijbeltekst. Tegenover de rooms-katholieke theologie beroepen de reformatoren zich hiermee op het 'sola Scriptura': de Schrift legt zichzelf uit.

Gods stem uitgebannen

De achttiende-eeuwse Verlichting beschouwt de Bijbel niet meer als Gods Woord, maar als teksten van 'persoonlijk begenadigde' en met 'levendige verbeeldingskracht' begiftigde mensen. Zij hebben onder woorden gebracht wat zij als religieuze waarheid van God zagen vanuit hun beperkte bevattingvermogen en visie. De verlichtingsdenkers

>>

» De Verlichting heeft het begrijpen van Gods stem uit de Bijbel gebannen «

gebruiken het verstand (de natuurlijke rede) om uit te leggen wat als waarheid geldt. Ook gebruiken ze de natuurlijke rede om te verklaren waarom het toenmalige wereld- en mensbeeld veranderde.

De verlichtingsdenkers gaan op deze manier uit van de historisch-kritische hermeneutiek. Met dit uitgangspunt heeft deze manier van denken het verstaan van Gods stem in de Bijbel uitgebannen. De tekst moet verstaan worden zoals de auteur en de eerste lezers ze begrepen hebben. Daarom verklaart men de Bijbel met dezelfde methoden als andere teksten uit de klassieke oudheid en richt men alle aandacht op hun ontstaan en de literair-historische betekenis. Een geestelijke betekenis die naar Christus verwijst, wordt afgewezen.

De nadruk op de historische, literaire en culturele inbedding van de bijbeltekst in de eigen tijd heeft veel informatie opgeleverd. Deze informatie kan ons helpen beter zicht te krijgen op de oorspronkelijke betekenis. Tegelijk hebben we daardoor meer besef gekregen van de historische en culturele afstand tussen toen en nu.

De Geest spreekt

In de negentiende eeuw vraagt theoloog Friedrich Schleiermacher zich af hoe begrijpen (verstaan) mogelijk is en wat dit betekent voor het interpreteren van teksten. Dit zorgde voor een eigen methode voor de geschiedenis- en literatuurwetenschappen en voor de uitbouw in de twintigste eeuw van een filosofische hermeneutiek. Deze hermeneutiek probeert te omschrijven wat 'verstaan' is. De 'nieuwe hermeneutiek' van onder andere Rudolf Bultmann is een exegetische methode die met inzichten uit de filosofische hermeneutiek de historische kloof tussen de Bijbel en onze tijd wil overbruggen. Het begrijpen van de Bijbel valt hierbij uiteindelijk samen met het jezelf verstaan waardoor de (heils)geschiedenis en de historiciteit van de Bijbel niet meer van betekenis zijn. Tegenover onder andere de 'nieuwe hermeneutiek' verwerkte Kees Trimp het begrip 'theopneustie' (met Gods Geest begaafd) van Herman Bavinck. Hiermee is hij krachtig opgekomen voor de actuele werking van Gods Geest in het lezen en verkondigen van de Bijbel. De Geest spreekt ons aan en wil ons de relevantie van de Bijbel voor vandaag laten ontdekken en zo tot verstaan van Gods stem doen komen.

» Het kruis is de lens voor de dagelijkse norm «

Leesregels

Als voorbeeld wat het voor het lezen van de Bijbel betekent dat God zich in een bepaalde tijd en cultuur openbaarde, werk ik kort twee leesregels uit. Allereerst maken we onderscheid tussen de Bijbel en de Godsopenbaring: niet alles wat in de Bijbel staat geschreven of aan cultuurbepaalde normen in de Bijbel gegeven is, heeft hetzelfde gezag. Herman Bavinck onderscheidde in reactie op de historisch-kritische exegese al tussen 'historisch Schriftgezag' en 'normatief Schriftgezag'. De normativiteit van de Bijbel ligt in zijn 'religieuze-ethische bestemming'. Het gezag, de

genoegzaamheid en volmaaktheid van de Bijbel hebben te maken met het doel waarmee de Bijbel ons gegeven is. Het gaat om 'de zaligmakende kennis van God', opdat wij in Christus geloven, met de heilige Geest vervuld zijn en gemeenschap met God zullen hebben.

» Niet alles in de Bijbel heeft hetzelfde gezag «

Een tweede is dat de bijbelse geschiedschrijving een eigen karakter heeft die anders is dan onze wetenschappelijke geschiedschrijving. De heilsgeschiedenis wordt beschreven in de genres van 'profetische' (Oude Testament) en 'verkondigende' (Nieuwe Testament) geschiedschrijving. Daarin zijn de historische, literaire en theologische bedoeling zo met elkaar verbonden dat een uitsluitend letterlijk-historische uitleg ('we moeten lezen wat er staat') niet meer verantwoord is. Er is geen een-op-eenrelatie tussen feit en beschrijving. Daarom mogen we met de vroege kerk de scheppingsdagen op een figuurlijke manier lezen. Ook kunnen we de symbolische taal en het gebruik van mythologische elementen in het paradijsverhaal erkennen zonder te eisen dat ze als 'zintuiglijk waarneembaar' verklaard moeten worden. Ten slotte zijn er historisch tegenstrijdig lijkende beschrijvingen van de geschiedenis van Israël in het Oude Testament of die van Jezus' leven en werk in de evangeliën. Verschillen in theologische bedoeling en literaire vormgeving zijn hiervoor vaak verantwoordelijk.

Belofte

Wie deze leesregels toepast op oude en actuele thema's, van de slavernij en de schepping tot man/vrouw en seksualiteit, beseft hoe veelvormig en vol in beweging het verstaan van de Bijbel in elke tijd is. Zo lezen ook wij in andere tijden de Bijbel als Gods Woord door middel waarvan de Geest ons op grond van Christus' belofte uitnodigt om zijn koninkrijk binnen te gaan en als Gods kinderen vandaag gelovig ons leven in liefde met Hem vorm te geven.

FOKKE PATHUIS IS THEOLOOG,
LITERATUURWETENSCHAPPER EN DOET
PROMOTIEONDERZOEK NAAR HERMENEUTIEK
AAN DE TUK

> Van de redactie

Armen

Ik was pas in Groningen, waar de honderdste locatie van SchuldHulpMaatje feestelijk werd geopend. Ook in Groningen staan vrijwilligers klaar voor hulp aan mensen met schulden. Da's mooi, denk je. Maar tegelijk: het is helaas broodnodig. In Nederland heeft een op de vijf huishoudens problematische schulden. Laat het even tot je doordringen. De economische gevolgen van corona treffen vooral werkende armen met flexcontracten, met nul-urenbaantjes vol bestaansonzekerheid. De mensen die onze pakketjes bezorgen en scholen en kantoren schoonmaken. Vaak ook mensen die wonen in tochtige huurhuizen zonder isolatie en daardoor extra moeten betalen om warm de winter door te komen. In de Troonrede kwam het begrip 'energie-armoede' voorbij. Zo'n term waarachter een wereld van leed schuilgaat, gewoon in Nederland. Iets waarvan u, jij en ik waarschijnlijk geen weet hebben. Wij kunnen ons – ik noem maar wat – een abonnement op *OnderWeg* veroorloven en zetten de verwarming achteloos een graadje hoger als het frisjes wordt.

» Staan wij werkelijk in contact met hen? «

Veel woorden in de Bijbel zijn gewijd aan armoede. Niets nieuws onder de zon, zou je zeggen. Jezus zei het zelf: '... want de armen zijn altijd bij jullie' (Matteüs 26). Die woorden van Jezus zijn niet bedoeld als geruststelling, zo van: 'Zo gaat dat nu eenmaal, het is wat het is.' Nee, Hij citeert hier een tekst uit het Oude Testament, die vervolgt met: '... daarom gebied ik u vrijgevig te zijn tegenover iedereen in uw land die in armoede leeft of er slecht aan toe is' (Deuteronomium 15:11). Het is trouwens nog maar de vraag of die armen werkelijk zo dicht bij jou en mij zijn als Jezus suggereert. Staan wij werkelijk in contact met hen? Of hebben we ons in onze kerkelijke cocon opgesloten om met elkaar 'een goede tijd te hebben'?

Wat te doen met dat gebod uit Deuteronomium? Een gift overmaken aan de diaconie? Eten inzamelen voor de voedselbank? Je aanmelden als schuldhulpvrijwilliger? Prima voornemens. Nelson Mandela zei het zo: 'Het overwinnen van armoede is geen kwestie van liefdadigheid, maar van gerechtigheid.' Gerechtigheid, dat gaat dieper dan iets doen. Het raakt aan inspiratie - je verbinden met verarmde mensen die 'altijd bij ons zijn'.

ELS VEURINK IS HOOFDREDACTEUR VAN
ONDERWEG EN VERTALER

IN GESPREK MET TWEE CGK-PREDIKANTEN

‘Wat wil God hierdoor zeggen?’

Hoe lees je samen de Bijbel? Hoe ‘versta’ je Gods Woord? Hoe werkt dat samen lezen en verstaan binnen een gemeente en binnen een kerkverband, zeker als je weet dat over onderliggende, actuele kwesties verschillende inzichten bestaan? *OnderWeg* spreekt hierover met Anne van Olst en André Jansen, predikanten uit de CGK, een kerkverband waarbinnen deze thematiek soms in alle scherpste speelt. Tegelijk zijn de vragen herkenbaar én relevant voor zusterkerken.

ANDRÉ JANSEN, PREDIKANT VAN DE CGKV WOERDEN:

‘Vanuit het grote verhaal wil ik alles bekijken’

Hoe leest u als gemeente samen de Bijbel?

‘Ik zie mezelf als een holistische christen, daarmee zeg ik dat het leven een geheel is. Zoals dat mooi in Psalm 24 staat: “Van de Heer is de aarde en alles wat daar leeft, de wereld en wie haar bewonen.” Vanuit dat geheel kijk ik naar de afzonderlijke onderdelen. Zo kijk ik ook aan tegen de Bijbel. Ik begin bij de vraag: waarover gaat de Bijbel? Ik antwoord: de Bijbel gaat over God, over wie Hij is, wat Hij zegt, wat Hij doet. De Bijbel is het verhaal van God, dat begint bij de schepping en eindigt bij het vooruitzicht van de herschepping in Openbaring. Vanuit dat grote verhaal en vanuit Gods doel met de wereld wil ik alles wat tussen begin en einde gebeurt bekijken. Je begrijpt

hopelijk dat dit gaat over alles in het leven. Van milieu tot seksualiteit, van gezagsverhoudingen tot omgang met geld.’

Wat heeft dit te betekenen voor bijvoorbeeld het thema seksualiteit?

‘Als het gaat over seksualiteit, dan kan het in de kerk best snel gaan over wat wel en niet mag. Maar als je start vanuit Gods grote geheel, dan gaat het hopelijk niet eerst over wat wel en niet mag, maar over wat je wel of niet wilt. God geeft seksualiteit als deel van zijn bedoeling om vruchtbaar te zijn, maar ook om aan elkaar te hechten en te genieten. Hij heeft seksualiteit geschapen, Hij heeft er een bedoeling mee en je kunt God ermee loven en eren.’

Waarom is het belangrijk om als gemeente samen vruchtbaar de Bijbel te kunnen verstaan?

'Als eerste is het van belang te weten dat God de Bijbel heeft geïnspireerd, maar dat geldt niet alleen voor het verleden. Zijn Geest werkt nog altijd door, ook als wij nu uit de Bijbel lezen. Je doet dat in afhankelijkheid van God, dus ook als je met elkaar de Bijbel leest. Als tweede zeg ik dat het belangrijk is om de Bijbel als geheel te zien en vanuit dat geheel te lezen. Als derde speelt mee dat je oog moet hebben voor de context waarin teksten zijn geschreven en ook waarin wij die verstaan. De context helpt om te komen bij de kern en de bedoeling. Maar dan moeten we er wel voor zorgen dat die kern verbonden wordt met het heden.'

Wat bedoelt u ermee dat de kern van teksten verbonden wordt met het heden?

'Laat ik mijn vader als voorbeeld nemen. Hij was een 'kerkman' in hart en nieren in de GKv in Pretoria.

Maar rond zijn 65ste wilde hij niet meer naar de kerk. "Waarom zou ik nog langer gaan als ik elke week hoor dat Jezus voor mijn zonden is gestorven? Dat weet ik inmiddels wel, maar wat moet ik ermee op maandag op de bouwplaats? Wat betekent het leven en sterven van Jezus dan? Wat moet ik ermee als werkers staken en hun rekeningen niet betalen?" Je ziet dat mooi terugkomen in het slot van Romeinen 11. Daar staat eigenlijk een komma. Paulus heeft in de hoofdstukken ervoor uitvoerig verteld over zonde en verlossing en dan volgt de komma, het 'daarom'. Hij vertelt daarna, vanaf hoofdstuk 12, wat het voorgaande in zijn tijd betekent ten aanzien van alledaagse en concrete vraagstukken.'

Stel dat iedereen deze uitgangspunten deelt, dan nog zouden we niet per se tot hetzelfde verstaan komen. Met andere woorden: hoe gaan we om met verschillen in het verstaan?

'Verschillen zijn er altijd al geweest. In Handelingen 15

>>

staat daarvan een goed voorbeeld. Moeten christenen uit het heidendom zich laten besnijden of niet? Ik vind het sprekend hoe ze eruit kwamen. Ze kwamen bij de essentie. Daarbuiten moeten we elkaar soms ook ruimte geven. Ik heb iemand het voorbeeld van een dartboard horen gebruiken. Je hebt de roos en daaromheen vlakken die wel belangrijk zijn, maar niet tot de absolute kern behoren. Tot de kern behoort God die in Christus verlossing biedt van de zonde en zo werkt aan het verhaal van herschepping. Natuurlijk valt erover te twisten wat nog meer tot de kern behoort, maar we weten zelf ook dat we heel veel discussies voeren over punten die niet per se tot de kern behoren. Dat betekent niet dat ze niet belangrijk zijn. Natuurlijk wel, ze kunnen heel belangrijk zijn. Maar het komt erop aan dat we eerst naar elkaar gaan luisteren en proberen te begrijpen waarom iemand iets vindt of denkt. Dat creëert namelijk verbondenheid en dan sta je echt sterker.'

Wat bedoelt u daarmee?

'We proberen in Woerden over heikle onderwerpen met elkaar in gesprek te gaan. Niet om elkaar te overtuigen, maar in eerste instantie om elkaar te begrijpen. Als je namelijk kunt begrijpen waarom de ander iets leest zoals hij of zij het leest, dan heb je al een band met elkaar en ook een zekere verantwoordelijkheid. Je staat dan sterker. We hebben gezien dat het voor mensen reden was om van onze gemeente lid te worden, omdat wij gesprekken over moeilijke onderwerpen niet schuwen. Na die gesprekken trekken we dan ook conclusies. Soms zijn de gesprekken alleen al voldoende om nader tot elkaar te komen, soms volgt een vervolgtraject waarin we beleid maken of andere vervolgstappen zetten. Maar die gesprekken zijn belangrijk, want we kunnen echt veel van elkaar leren. Elkaar begrijpen, invoelend luisteren, doorvragen en elkaar bevragen. Daarmee begint het en dat deed Jezus volgens mij ook. Helaas komen we vaak niet eens zover.'

ANNE VAN OLST, PREDIKANT CGK ANTWERPEN-DEURNE:

'Het gaat om de verbinding tussen het bijbelse verhaal en ons verhaal'

Hoe krijgt het verstaan van de Bijbel vorm in je eigen leven?

'Een groot deel van mijn week wordt gevuld met de omgang met de Bijbel. Ik vind het traject van de preekvoorbereiding fascinerend. Ik ben zelf toch wel iets anders naar dat proces gaan kijken. Het verstaan van teksten is voor mij dialogischer geworden. Ik bedoel daarmee dat het proces van uitleg en toepassing van bijbelteksten in het begin van mijn predikantschap zich meer in de studeerkamer afspeelde, van goede uitleg naar toepassing. Tegenwoordig zie ik in het proces eerder dan vroeger de mens van vandaag in de tekst. Het gaat erom dat er verbinding tot stand komt tussen het bijbelse verhaal en ons verhaal.'

Dialogo impliceert dat je als voorganger samen met de gemeente wilt komen tot verstaan van de Bijbel. Wat is daarin van belang volgens jou?

'Het moet altijd om het hart gaan. Daarbij is verwondering belangrijk. Wie is God en hoe maakt Hij zich bekend? Ik zie het als mijn taak, als voorganger, om ambachtelijke exegese te doen, maar dat hoeft niet de hele gemeente te doen. Als voorganger bereid je

bij wijze van spreken een goede, lekkere en voedzame maaltijd voor en die dien je op. De ontvangende partij hoeft niet te weten hoe alles is voorbereid. Al kan het soms geen kwaad om af en toe een kijkje in de keuken te bieden en hermeneutisch bewustzijn te kweken door aandacht te geven aan waarom je de tekst op een bepaalde manier uitlegt. Maar dan nog blijft de levende stem van God het doel.'

Soms wordt gezegd dat we andere methoden zijn gaan gebruiken. Dat we de Bijbel anders zijn gaan verstaan dan vroeger. Zie jij dat ook zo?

'Inderdaad wordt er bijvoorbeeld gesproken over nieuwe hermeneutiek, maar de discussie wordt beter als we die term niet zouden gebruiken. Het is niet zo dat we de Bijbel twintig eeuwen lang op dezelfde manier hebben gelezen en dat we ineens van de ene op de andere dag de Bijbel anders zijn gaan lezen. In elke tijd worden accenten gezet. Wel is het belangrijk om verantwoording af te leggen als dingen anders uitgelegd worden dan vroeger. Het is een reëel gevaar dat we een knieval maken voor de hedendaagse cultuur, maar we moeten niet net doen alsof de Bijbel altijd hetzelfde is

gelezen. Kijk bijvoorbeeld naar slavernijteksten, die we vandaag toch echt anders uitleggen dan eeuwen geleden.

Waarom is het belangrijk om de Bijbel in rapport met deze tijd te lezen?

‘Omdat ik zelf kind van deze tijd ben en mijn hoorders zijn ook van deze tijd. Daarbij openbaart God zich aan mensen van vlees en bloed en heeft Hij zijn Woord niet gedropt vanuit de hoge hemel. In de Bijbel lezen we hoe God een weg met mensen gaat en die gaat God nog steeds. Ik moet ook denken aan Jezus die ons heeft geleerd om de mens lief te hebben. Die liefde vraagt ook dat we het evangelie niet droppen in de levens van mensen, maar dat we verbinding zoeken zodat het de harten van mensen raakt. Dat betekent niet dat je je theologische agenda alleen door de tijd moet laten bepalen, maar je dient wel oog ervoor te hebben en je op hedendaagse vraagstukken te bezinnen.’

Toch zullen er verschillen blijven als het gaat om het samen verstaan. Hoe ga je daarmee om?

‘Laat ik een voorbeeld noemen vanuit mijn situatie in

Antwerpen. Ik spreek hier met rooms-katholieken en werksoms ook samen met evangelischen. Ik heb gemerkt dat je een heel diepe overtuiging over bepaalde thema's kunt hebben, maar dat heel goed kunt combineren met diep respect voor andersdenkenden. Paulus gebruikt in Efeziërs 3 dat beeld van alle heiligen die samen de hoogte, breedte, lengte en diepte van Gods liefde verstaan. Ik pleit niet ervoor dat alles maar naast elkaar moet kunnen staan, zeker niet in een kerkverband. Maar ik vind het ongelooflijk lastig dat er spanning ontstaat over een bepaald onderwerp en dat onze gezamenlijke roeping om het evangelie uit te dragen in de wereld daardoor schade wordt berokkend.’

» ***‘Wie ben ik dat ik het laatste woord zou spreken’*** «

Heeft dat te maken met elkaar ruimte gunnen?

‘Ja. Zou het mogelijk zijn dat er vrijheid is om verschillende de Bijbel te verstaan op bepaalde punten, je zorgen tegenover elkaar te uiten en toch diep verbonden te blijven, omdat je het verlangen deelt om samen met en voor Christus bezig te zijn? En dan zo dat we niet alleen maar zeggen: “We weten het niet.” Nee, we houden elkaar vast, bevragen elkaar liefdevol en indringend en hebben tegelijk de bescheidenheid om te zeggen: “Wie ben ik dat ik het laatste woord zou spreken?” Ik geloof echt dat we in gehoorzaamheid aan de Schriften dit op veel punten tegen elkaar zouden moeten zeggen. Dan heb ik het over onderwerpen die niet het hart van het evangelie raken. Het gaat vaak over ethische zaken en kerkordelijke dingen, die raken wel het lezen en het verstaan van de Bijbel, en dat is ook niet onbelangrijk, maar ze raken niet per se de kern van het evangelie.’

Wat is de kern?

‘Dat is moeilijk in een zin uit te drukken. Het gaat om Jezus die onze Redder is en om het verlangen dat mensen God mogen kennen door Jezus Christus. Zolang harten op dat punt samenvloeien, blijft de roeping bestaan om samen de Bijbel te lezen en te bevragen. Soms wordt te gemakkelijk gezegd: dit houden we niet vol, we verstaan elkaar niet meer. Het is soms zo verrassend en verrijkend om te ontdekken dat je je samen kunt verwonderen over Gods liefde en de redding in Christus, ook al verschil je op tal van punten van elkaar.’

MAARTEN BOERSEMA IS FOTOGRAAF, JOURNALIST EN PREDIKANT

‘Mijn kleine verhaal wordt ingevoegd in Gods grote verhaal’

Hoe lees je samen de Bijbel? De interviews met André Jansen en Anne van Olst laten zien dat het kan en hoe het kan. Ze hebben beiden iets met missie. Jansen is gepromoveerd op een proefschrift over ‘integral mission’, Van Olst werkt in Antwerpen in een missionaire context. Een reflectie op de interviews met hen.

Bij beide predikanten proef ik een onbekommerdheid, zowel richting de Bijbel als richting de context van vandaag. In een missionaire context kan wellicht de kramp rond hermeneutiek verdwijnen. Hermeneutiek (bezinging op ons verstaan) kan namelijk de bange vraag oproepen wat er nog overblijft. In een missionaire context gaat het duidelijk om iemand en verdwijnt die angst voor relativisme. Natuurlijk wil je dan dat de concrete mensen die jij ontmoet Jezus Christus leren kennen en met Hem leren leven.

De slogan van Youth for Christ, 'anchored to the rock, geared to the times' (verankerd aan de rots, aangepast aan de tijd) dringt zich in een missionaire context vanzelf aan je op. Dat betekent: je ontwikkelt vanuit een missionaire drive een hermeneutische, contextuele gevoeligheid die niet losgeslagen is, maar verbonden met die missionaire drive. Leven vanuit onze missionaire roeping is geestelijk gezond en helpt om uit een hermeneutische kramp te komen.

Accentverschillen

Beide voorgangers plaatsen elk hun eigen accenten. Jansen denkt vanuit het grote verhaal van God met deze wereld, vanuit een missionaire hermeneutiek à la Chris Wright. Het gaat in dat grote verhaal om de *missio dei*, om het goede leven dat God geeft en natuurlijk vanuit de overtuiging dat God vandaag aanwezig is en vandaag werkt.

Van Olst begint bij de dialoog en brengt daarin vanzelf de diversiteit aan menselijke perspectieven in beeld. Je moet rekening houden met de persoon tot wie je spreekt, want het gaat erom dat het Woord van God harten van mensen raakt en daar woont. Explicietere honoreert hij ook dat binnen de christelijke gemeenschap de verschillende tradities eigen perspectieven hebben. Er zijn meer christenen dan gereformeerde christenen en bij alle verschillen is er herkenning van het geloof in dezelfde Heer.

» Die ander met die rare ideeën kom ik direct tegen, aan Jezus loop ik gemakkelijk voorbij «

In beide interviews zie je een accentverschil dat breder in discussies over hermeneutiek terugkeert. Hermeneutiek kan beginnen bij het grote verhaal van de Bijbel, hermeneutiek kan beginnen bij het kleine verhaal van een persoon ergens op een bepaald moment. Een goede theologische hermeneutiek moet recht doen aan beide. Het gaat er immers om dat mijn kleine levensverhaal

>>

dankzij het verlossende verhaal van Jezus Christus, de messias van Israël, weer wordt ingevoegd in het grote verhaal van God met zijn schepping.

» Bijbellezen heeft niet op iedereen hetzelfde effect «

Identity markers

Beide interviews hebben als overeenkomst hoe de predikanten omgaan met verschillen. Verschillen onder christenen zijn er altijd geweest. Omstreden identity markers zijn niet nieuw: besnijdenis of eten van offervlees in de tijd van de apostelen, vrouwelijke ambtsdragers in de twintigste en eenentwintigste eeuw. Beide predikanten laten zien hoe aan gezamenlijke verbondenheid gebouwd kan (en moet) worden vanuit het gedeelde geloof in God, vanuit het goede nieuws over wie God in Jezus Christus voor ons is. Het spreekt niet vanzelf dat we in de gemeente ons met elkaar verbonden weten of zelfs voelen. Daaraan moet gewerkt worden en dat kan, omdat Jezus Christus de Heer is die ons aan elkaar verbindt.

Dat is een herkenbare weg die niet vanzelf spreekt. Snel focussen we op lastige issues en op wat afstand schept, omdat je juist die afstand soms het gemakkelijkst ervaart. De ander met die rare keuzes en ideeën kom ik direct tegen, aan Jezus Christus die verborgen aanwezig is, zie ik gemakkelijk voorbij. Toch is het belangrijk om dan uit te zoomen en door te vragen naar onze gedeelde verbondenheid in Jezus Christus. Vanuit Hem, vanuit de vraag of we samen naar Hem toegroeien en hoe Hij meer in ons midden gestalte kan krijgen, vallen andere discussies op hun plek.

Gids

In beide interviews vertellen dominees wat zij zelf doen. Uit empirisch onderzoek naar bijbellezen in de gemeente blijkt hoe belangrijk de rol van voorgangers is, juist als het gaat om het samen bijbellezen. Binnen elke gemeente is diversiteit, tussen gemeentes is die diversiteit er zeker. Het lukt niet vanzelf om daarmee goed om te gaan. Heel belangrijk in het omgaan met verschillen blijkt een voorganger die optreedt als gids. Jansen en Van Olst laten zien hoe zij als gids optreden. Een goede gids die de gemeente helpt samen Bijbel te lezen, heeft in elk geval drie kenmerken. Ten eerste is belangrijk dat hij of zij zelf geestelijk bevlogen is. Alleen wie zelf leeft vanuit het geheim van de verbondenheid met Jezus Christus kan een

gids zijn voor anderen om samen te leven vanuit die verbondenheid. De nadruk op de kern, op het evangelie van Jezus Christus is alleen overtuigend wanneer je proeft dat de gids weet waarover hij het heeft.

Ten tweede heeft een goede gids intellectuele vaardigheden nodig om oriëntatie te kunnen bieden. Kennis van de Bijbel en van de theologie en die kennis met wijsheid kunnen gebruiken, is onmisbaar. Dan kun je de gemeente helpen om niet oppervlakkig, ongeestelijk of opportunistisch met de Bijbel om te gaan. Een goede gids biedt overzicht, reikt inzichten aan, helpt om met wijsheid geleid door de Geest te leven met de Bijbel.

Ten derde voorkomt een goede gids dat je opgesloten raakt in de oude vertrouwde en benauwde lezing van de Bijbel. Een goede gids verruimt je horizon, want Gods horizon is altijd groter dan wat wij ervan maken. Een goede gids daagt je uit om verder te kijken dan je neus lang is. Al deze drie kenmerken zie ik terug in de interviews.

Verschillend effect

De gekozen opzet van de interviews leidt tot een focus op de dominee en de Bijbel en op eventueel verschil van mening over wat een bijbeltekst betekent. Er wordt in de interviews niet veel aandacht gegeven aan het bijbellezen van andere gemeenteleden. Nadenken over samen bijbellezen kan niet zonder ook aandacht te geven aan die andere bijbellezers.

» Hoe reëler de aanwezigheid van God in iemands wereld, hoe dichterbij de Bijbel staat «

Uit empirisch onderzoek blijkt dat bijbellezen niet op iedereen hetzelfde effect heeft. Het is bijvoorbeeld van groot belang hoe iemand zelf met God leeft. Het maakt nogal uit in hoeverre iemand in God gelooft, iets van God verwacht en uit ervaring kan vertellen over leven met God. Bijbellezen blijkt sneller lastig te zijn voor iemand die een geseculariseerd wereldbeeld heeft, waarin God in feite afwezig is en nooit iets in deze wereld doet. Terwijl iemand die uit eigen ervaring kan vertellen over Gods aanwezigheid, over genezing, een bijzondere aanraking van God, gemakkelijker contact

NBV21

‘Vertalen is verraden’, luidt een Italiaans spreekwoord. Wie iets van de ene in de andere taal overzet, verliest altijd nuances. Wie regelmatig het Woord verkondigt, moet daarom de Bijbel het liefst ook in de oorspronkelijke talen kunnen lezen. Tegelijk is het boeiende van een nieuwe bijbelvertaling dat andere bewoordingen je ineens dichter bij de tekst kunnen brengen. Ook vertalingen zijn voluit Woord van God. Lezers hoeven niet bang te zijn dat de boodschap van een bijbelboek hen ontgaat. Kleine verschuivingen geven ook aanleiding opnieuw naar een passage of bijbelboek te kijken. Dat maakt de NBV21 tot een waar feest. Lezen dus, die herziene editie. Ervaar zelf hoe gemakkelijk vergelijken tot nadenken stemt en kan leiden tot verwondering, plezier en ontroering.

>> Ook vertalingen zijn voluit Woord van God <<

Veel aanpassingen hebben te maken met het gelijktrekken van onderlinge verwijzingen in de Bijbel – een belangrijk kritiekpunt bij de NBV in 2004. Soms is een ingreep echter veel radicaler, zoals in het slot van het boek Job. Heeft Job berouw? Of is daarvan geen sprake? ‘Daarom herroep ik mijn woorden en buig ik mij, zoals ik hier zit in het stof en het vuil’, luidt Job 42:6 in de NBV. ‘Daarom zal ik verder zwijgen, nu vind ik troost voor mijn kommervol bestaan’, zegt de NBV21. Dat ‘buigen’ was wat ver gezocht en toe aan herziening. Maar ‘herroepen’ of ‘zwijgen’ verschillen nogal. Het kon en kan echter allebei. De vraag komt daarom op waarom de NBV21 nu anders kiest. Buigt men hiermee met een levensgevoel waarin de mens zelf zijn mannetje staat tegenover God? Het mooie van de NBV21 is dat zulke vragen expliciet zijn uitgesproken en dat men telkens geprobeerd heeft de vertaling met de inhoudelijk sterkste papieren voorrang te geven.

Dus ja, denk er maar eens over na. Wat nu als Job niet alles inslikt, maar vooral een verandering in zijn gemoedstoestand doormaakt? Hoe leerzaam is dat: dat er een weg is voor mensen in nood, waarbij je ondanks blijvende vragen toch op God kunt vertrouwen, omdat Hij zich laat ontmoeten.

KOERT VAN BEKKUM IS HOOGLERAAR
OUDE TESTAMENT AAN DE EVANGELISCHE
THEOLOGISCHE FACULTEIT LEUVEN EN
DOCEERT AAN DE TUK

kan maken met de wereld van de Bijbel. Hoe geestelijk leger en hoe meer onttoverd iemands wereld, hoe meer er een kloof tot de Bijbel ervaren kan worden. Hoe reëler de aanwezigheid van God in iemands wereld, hoe dichterbij de Bijbel staat.

Nadenken over samen bijbellezen kan dus niet heen om nadenken over de impact van de secularisatie op hoe wij in het leven staan (en dus op hoe wij bijbellezen). En omgekeerd om het belang van geestelijke (charismatische) vernieuwing voor ons bijbellezen. Hoe meer God afwezig is, hoe betekenislozer de Bijbel wordt.

>> Gods horizon is altijd groter dan wat wij ervan maken <<

Samen vieren

Dat roept de vraag op naar hoe we invloed kunnen hebben op ons wereldbeeld. Hoe kunnen we de invloed van de secularisatie tegengaan?

Niemand kan dit in zijn eentje. Er zijn zoveel stemmen die onze aandacht trekken, zoveel praktijken die ons leven vormen, zoveel ‘liturgieën’ die ons verlangen trekken. Games, sociale media, winkelcentra, uitgaansleven, etcetera, er is zoveel dat lokt naar een leven waarin de drie-enige God afwezig is. Er is een andere gezamenlijke praktijk en gevierde liturgie nodig om hieraan weerstand te bieden.

Misschien komt het door de opzet van de interviews, misschien past het bij gereformeerde traditie om vooral aandacht te hebben voor de predikant, de Bijbel en de preek. Maar de gemeente is ‘the hermeneutic of the gospel’ (Lesslie Newbigin). Dat het leven dat God in Christus geeft om belichaming in de gemeente vraagt, krijgt in de gereformeerde traditie niet vanzelf veel aandacht. In veel recente theologische hermeneutiek wordt het wel benadrukt: we hebben het nodig om samen in de liturgie te vieren dat we leven met God, want dat is de plek waar de Schrift gelezen en verstaan wordt; dat is de plek waar ons verlangen op God wordt gericht; dat is de plek waar ons wereldbeeld en zelfbeeld worden gevormd. De impact van onze geseculariseerde wereld op ons verstaan van de Bijbel vraagt om het samen vieren van de liturgie. Daar krijgen we samen toegang tot de Bijbel als Woord van God.

HANS BURGER IS UNIVERSITAIR HOOFDDOCENT
SYSTEMATISCHE THEOLOGIE AAN DE TUK

NIJMEEGSE CURSISTEN LEREN HERMENEUTISCH BIJBELLEZEN

‘Is er een manier om écht uit de discussie te komen?’

Geeft de Bijbel antwoord op de prangende vragen die in deze tijd op ons afkomen? Is in de Bijbel hét antwoord te vinden? In de NGK Nijmegen buigt een aantal gemeenteleden zich samen met de predikant over deze thematiek.

In een zaaltje van de Maranathakerk in Nijmegen druppelen de cursisten binnen. Ze zoeken een plekje aan de tafels. Gerry Bos, predikant van de Nijmeegse NGK, is nog wat aan het stoeien met de techniek. Ondanks een aantal afmeldingen zijn er tien cursisten aanwezig, vier vrouwen en zes mannen. De jongste is nog geen dertig, de oudste bijna zeventig jaar; de ene is technéut, de ander heeft een talig beroep en tegenover een gepensioneerde zit een student. De derde bijeenkomst van wat hier kortweg 'de bijbelcursus' wordt genoemd, gaat van start.

» 'De verleiding is groot om te zoeken naar bevestiging van je eigen overtuiging' «

Oude fiets

De eerste aanleiding voor deze cursus over 'spelregels voor het uitleggen van de Bijbel' was de 'notitie over ambt en huwelijk in een veelkleurige en diverse gemeente' van de NGK Nijmegen die eind vorig jaar met de gemeente werd gedeeld. Die riep in de gemeente verschillende en tegengestelde reacties op. En ook de vraag: hoe zit het met de bijbelse onderbouwing? Nu de bijbelcursus maanden later van start gaat, is de doelstelling van de cursus bewust breder dan alleen het thema ambt en huwelijk, zo licht predikant Gerry Bos toe. 'Die vraag naar bijbeluitleg vind ik belangrijk. Ik denk dat er een flinke afstand zit tussen het gesprek onder theologen die als deskundigen de Bijbel lezen en begrijpen, en onder gemeenteleden die allerlei toegepaste principes niet altijd volgen. Het is ook echt lastig om bij actuele kwesties de Bijbel open te doen en op zoek te gaan naar antwoorden. Dat is ook logisch, omdat dit best ingewikkeld ligt en de Bijbel geen rechtstreekse antwoorden geeft. In discussies hoor je dan ook vaak 'ik vind-uitspraken'. De verleiding is groot

om op zoek te gaan naar bevestiging van een overtuiging die je al hebt. Die is vaak in lijn met wat in onze cultuur acceptabel of normaal gevonden wordt. De cursus is daarom ook een zoektocht naar meer diepgang en meer onderling begrip. Hermeneutische spelregels geven een dieper begrip van wat God ons wil zeggen, en daarnaast meer inzicht in hoe jij zelf leest en uitlegt. Ook hopen we te ontdekken hoe we in gesprek kunnen blijven en er vrede mee kunnen hebben als we het niet eens zijn.'

Moet vanaf nu iedereen hermeneutisch bijbellezen?

Gerry: 'Nee, dat hoeft zeker niet. Om God te ontmoeten en de betekenis van het evangelie in jouw leven te leren kennen, kan iedereen gewoon de Bijbel 'tot zich nemen'. Ook bijbellezen, of je dat nu spiritueel – om je geloof in Christus te voeden – of hermeneutisch doet, doen we immers biddend. We moeten ons realiseren dat de heilige Geest niet alleen in bijbelschrijvers werkte, maar ook in bijbellezers werkt. Samen probeer je, zoals het mooi verwoord is in Efeziërs 3, de lengte, breedte, hoogte en diepte te begrijpen die alle kennis te boven gaat.' Hierop sluit Annelieke, een van de deelnemers, aan: 'Ik ben heel blij met deze gelegenheid om van gedachten te wisselen. We moeten soms van onze oude fiets afstappen en openstaan voor andere gedachtegangen.'

Cultuur

De Nijmeegse cursisten richten zich deze avond op bijbellezen in je eigen cultuur, volgens wat ook wel 'nieuwe hermeneutiek' wordt genoemd. Daarnaast proberen ze een theologische 'kijkbril' op te zetten. Het onderwerp exegese, bijbeluitleg volgens bijbelse principes, is in de vorige bijeenkomsten aan de orde geweest. Gerry legt uit dat je bij 'nieuwe hermeneutiek' rekening houdt met de cultuur waarin je leeft. 'Dat betekent niet dat je je eigen cultuur als uitgangspunt gebruikt voor bijbeluitleg. Bij deze spelregels erken je dat je cultuur onherroepelijk invloed heeft op de manier waarop je teksten leest en begrijpt. De tijd waarin je leeft, je gender, opvoeding, vooroordelen en zonde kleuren je lezing in. Als het homohuwelijk volgens jouw waarden niet past in de kerk, lees je de Bijbel dus gemakkelijk anders dan wanneer je zelf in zo'n huwelijk leeft of bijvoorbeeld je kind of vrienden. Goede hermeneutiek

erkent dit verschil en maakt het expliciet. In de discussie hoeft dan geen patstelling te ontstaan, een gesprek blijft mogelijk als je allebei wilt buigen voor het gezag van de Bijbel.'

Polygamie

Gerry vervolgt: 'Het geeft perspectief als je je probeert te verplaatsen in een heel andere cultuur. Denk bijvoorbeeld aan polygamie, iets wat in onze cultuur niet acceptabel is. In sommige Afrikaanse culturen is het heel normaal dat een man meerdere vrouwen heeft. Bovendien zijn polygame familieverbanden ingebed in de samenleving. Men kan niet zonder, zoals wij niet zonder banken kunnen. Het biedt zekerheid en een stabiele basis aan veel vrouwen en kinderen. Wanneer je de Bijbel leest vanuit zo'n polygame cultuur vind je vooral in het Oude Testament gemakkelijk teksten die herkenning en bevestiging oproepen. Tegelijk zal een zendeling zich afvragen hoe hier recht gedaan kan worden aan de veiligheid van de samenleving en de oproep van de Bijbel tot monogame huwelijken.'

>> 'Hoe kan het dat we toch lijnrecht tegenover elkaar staan?' <<

Kijkbril

Als je bijbelteksten bewust wilt bestuderen, is het nuttig om een kijkbril op te zetten. Gerry: 'Dat is eigenlijk een theologisch model om te onderscheiden wat de strekking en de reikwijdte van een tekst is. Bevat de tekst aanwijzingen voor rituelen van toen, of leefregels voor mensen van nu?'

Voor de cursus neemt ze als uitgangspunt het hermeneutisch model zoals beschreven in het rapport 'Samen dienen' van de GKV-deputaten M/V en ambt uit 2017. Daar worden vier lagen genoemd waarin je bijbelteksten kunt lezen; die vier lagen zijn: schepping, gebroken realiteit, bevrijdend herstel en fundamentele vernieuwing. Deze indeling sluit aan bij het verhaal van verlossing dat als een rode draad door de Bijbel loopt. Gerry geeft van twee lagen een voorbeeld: 'Als een tekst 'gebroken realiteit' weerspiegelt, moeten wij daar geen ideaal in lezen. Valt de tekst onder 'fundamentele vernieuwing', dan zien we een schets van het nieuwe leven in Christus, en kunnen wij die lijn mogelijk doortrekken naar onze situatie. De teksten krijgen zo een verschillende weging.'

Deze kijkbril toepassen blijkt pittig. De cursisten vinden het lastig om voor bijbelteksten de juiste laag te vinden en conclusies eraan te verbinden. Gerry maakt duidelijk dat je teksten niet per se in vier hokjes hoeft te verdelen; de verschillende lagen kunnen elkaar ook overlappen.

Exact

Er volgt een levendige discussie waarin de diverse achtergronden van de deelnemers een duidelijke rol spelen. Een deelnemer met een exacte achtergrond zou graag een stappenplan willen hebben om de uitleg van teksten aan te pakken. Uit het gesprek blijkt dat er wel zo'n stappenplan is, maar dat er toch altijd interpretatie bij komt kijken. Die ene logische uitkomst is er meestal niet.

Het stappenplan volgen blijkt trouwens nog een hele klus. Gerry: 'Als je een bepaalde tekst neemt, pas je eerst exegese toe. Daarbij zoek je veel uit, zoals context, genre, toenmalige cultuur, aan wie is de tekst gericht? Vervolgens kies je een kijkbril, een theologische benadering, waarmee je de tekst kunt plaatsen in Gods weg met de mensen. Ten slotte verantwoord je jezelf: hoe beïnvloeden mijn normen, waarden en omstandigheden mijn begrip van deze tekst?'

Het inzicht daagt dat deze grondige benadering meer diepgang oplevert en een breder perspectief om met elkaar in gesprek te blijven. Toch blijft bij sommigen de vraag hangen: hoe kom je nu tot conclusies? Is er een manier om écht uit de discussie te komen?

Cursist Maarten kan het wel relativeren: 'Toen de notitie van de kerkenraad kwam, schrok ik ervan hoe heftig sommigen daarop reageerden. Ik dacht: hoe kan het dat mensen lijnrecht tegenover elkaar staan, terwijl ze dezelfde Bijbel lezen? Maar nu ik beter snap hoe lastig het is om de Bijbel te interpreteren, heb ik er meer begrip voor. Iedereen leest de Bijbel vanuit zijn eigen achtergrond. Zo kun je heel verschillende conclusies krijgen. Daarmee heb ik nu meer vrede.'

Baboe

Het gesprek gaat verder rondom het thema slavernij. Een deelnemer kwam via een huiswerkopdracht tot de ontdekking dat slavernij in de Bijbel niet duidelijk wordt afgekeurd. De tekst waarop gelijkwaardigheid (van Joden en Grieken, slaven en vrijen, mannen en vrouwen) is gebaseerd, is Galaten 3:27-28. Maar verder lijkt slavernij meer een gegeven te zijn. Door de lesstof van vandaag is dat herkenbaar als een voorbeeld van 'gebroken realiteit'. De Bijbel geeft wel aanwijzingen over hoe slaaf en eigenaar goed met elkaar om kunnen gaan. Je proeft bij sommige deelnemers het verlangen om de eigen overtuiging – dat slavernij hoe dan ook verwerpelijk is – vanuit de Bijbel te onderbouwen, maar dit is nog niet gemakkelijk. Als de groep vervolgens nadenkt over wat

slavernij precies inhoudt, blijkt dat er bepaald meer over te zeggen valt. Zo merkt iemand op dat – ook moderne – slavernij vaak gepaard gaat met uitbuiting, verwaarlozing, geweld en onrecht. En dat wijst de Bijbel wél heel duidelijk af.

Een deelnemer die is opgegroeid in voormalig Nederlands-Indië herinnert zich hoe het normaal was dat de baboe (kinderoppas) ondergeschikt was aan het gezin. Ondanks de respectvolle en zelfs vriendschappelijke manier waarop het gezin met haar omging, konden ook jonge kinderen de baboe commanderen. Vanuit zo'n cultuur kijk je heel anders naar gelijkwaardigheid van mensen en naar wat de Bijbel daarover zegt. En dus is het goed om te reflecteren op je impliciet meegenomen waardes.

Zachte informatie

De groep cursisten vindt het duidelijk onbevredigend dat het niet zo gemakkelijk is om tot een 'goede' uitleg te komen. Maar hermeneutiek blijkt vooral waardevol bij het leren hoe je bijbelteksten zorgvuldig moet bestuderen. En het laat je ontdekken dat je veel reflectie nodig hebt voordat je conclusies kunt trekken in actuele vraagstukken. Jan, een van de deelnemers: 'Als technicus wil ik altijd graag op een eenduidige manier tot conclusies komen, het liefst via een flowchart (stroomdiagram), zoals ik ook in mijn werk doe. Maar er is ook veel 'zachte' informatie, die je niet op die manier kunt inpassen. De reden dat ik aan de cursus deelneem, is dat ik benieuwd ben hoe je aan bijbelse argumenten komt om je keuzes te onderbouwen. Ik merk dat het goed is om breder te kijken en buiten je eigen kader te gaan. Ik vind het heel verruimend.'

HANNEKE TAX IS JOURNALIST EN TEKSTSCHRIJVER

www.dewittenberg.nl de wittenberg

GOD ZOEKEN IN DE STILTE
Kies voor een retraite op de Wittenberg

De Open Hof
Alkmaar

De Open Hof Alkmaar

Wij zijn een geloofsgemeenschap van ongeveer 130 christenen die in en om Alkmaar wonen. Onze gemeente is een federatie tussen de Nederlands Gereformeerde kerk (NGK) en de Christelijke Gereformeerde Kerk (CGK).

Als gemeente werken we nauw samen met omliggende kerken, zijn we betrokken bij elkaar, delen we blijdschap en verdriet, bouwen we elkaar op in geloof om zo meer toe te groeien naar Hem die het hoofd is van de gemeenschap wereldwijd; Jezus Christus

Onze gemeente is op zoek naar een

Voorganger of Kerkelijk werker (ca 60%)

die zich herkent in de volgende kernwoorden:

levend geloof, empathisch, ENTHOUSIAST, verbinder, mensenmens, samenwerker, hart voor jong en oud.

Passen deze woorden bij je en ben je in bezit van een preekbevoegdheid, dan horen we graag van je! Stuur een mail en maak een inspirerend filmpje waarin je jezelf voorstelt aan ons.

Voor vragen of een sollicitatie:
Bel met: Ronald Beukema: 06-44842335
Stuur je filmpje en mail naar:
BeroepingswerkDeOpenHof@gmail.com

Sollicitaties krijgen wij graag binnen voor
30 november 2021

Preekwerkgroep in Heemse

Dominee Dick Dreschler is gestart met een preekwerkgroep. Elke wijk van de gemeente (GKv Heemse) krijgt een uitnodiging. In totaal gaat het om vijf avonden, waarbij per avond twee groepen gemeenteleden welkom zijn. Dreschler: 'Op zo'n avond lezen we de tekst uit de Bijbel waarover de preek gaat, zonder dat je de bijbeltekst van tevoren ziet. Dan hebben we het over het bijbelgedeelte: wat zijn moeilijke woorden, wat is niet duidelijk, wat kan uitgelegd worden, wat herken ik in mijn leven, wat leert dit over God, wat heeft de actualiteit met deze tekst te maken?' Het is de bedoeling dat dit allemaal doorwerkt in zijn preken.

Wat gaat er gebeuren met de zondagmiddag?

Evenals op veel plaatsen was er in de coronatijd geen middagdienst in de CGKv van Nijmegen. Nu komt de vraag boven: hoe gaan we verder? De kerkenraad zet twee lijnen uit. De eerste lijn is die van de leermomenten: eenmaal per veertien dagen komt er een kort filmpje met verwerkingsvragen; de eerste serie gaat over 'het Onze Vader'. De filmpjes komen op het openbare Youtubekanaal van de gemeente. De verwerkingsvragen worden rondgemaild; je kunt die voor jezelf, in je gezin of 'zomaar' met een paar anderen bespreken. Je kunt je ook inschrijven voor een groep die de vragen samen bespreekt, op zondag of bijvoorbeeld woensdagavond. Als de serie (ongeveer acht leermomenten) afgerond is, komt er een zondagmiddagbijeenkomst om samen erover door te praten, te zingen en te bidden.

De tweede lijn is die van de vierende gemeente: kleine vieringen op zondagmiddag, minimaal een keer per maand. Met als doel om 'de biddende gemeente te versterken; volgens hele oude papieren bestaat bidden uit een heleboel meer dan wij daar gewoonlijk onder verstaan: zingen, stil zijn, bidden zoals wij dat kennen en omzien naar de ander.' De kerkenraad wil hiermee verbinding en betrokkenheid realiseren en de gemeente helpen te groeien 'naar Hem die het hoofd is, Christus' (Efeziërs 4:15).

Geloof en wetenschap in Dordrecht

In Dordrecht (GKv) start een serie bijbelstudieavonden over het boek van prof. dr. Gijsbert van den Brink, *Onderzoek alle dingen*. In dit boekje behandelt hij tien bijbelteksten en brengt die in verband met de hedendaagse wetenschap. Uiteraard hoort 1 Thessalonicenzen 5: 12- 28 daarbij: aan dat bijbelgedeelte is de titel van het boekje ontleend. Organisator Dik den Hollander nodigt zoveel mogelijk broeders en zusters uit om mee te doen met dit uitdagende onderwerp.

Zuidhorn aan het infuus

Tijdens de coronatijd was De Rank (GKv Zuidhorn) aan het 'infuus': regelmatig zond de kerk via YouTube korte filmpjes uit met muziek, beeld en een prikkelend woord. Dat lijkt niet meer nodig, maar toch gaat jongerenwerker Arnold Wienen dit infuus nieuw leven inblazen. Maar dan fysiek, in de vorm van een korte bijeenkomst op zondagavond in de kerk met een vergelijkbare opzet: welkom, muziek, een prikkelend woord en gelegenheid om erover door te praten. Dit infuus voor je geloofsleven is bedoeld voor gemeenteleden, maar ook voor mensen van buiten de gemeente die geïnteresseerd zijn. De maandelijkse bijeenkomsten vinden plaats vanaf 7 november en sluiten aan bij een andere activiteit: een gezamenlijke maaltijd met jongeren op zondagavond.

Schrijf je eigen geloofsbelijdenis

In de Lasonderkerk in Enschede (NGK) kwamen ouders van tieners bij elkaar. Aanleiding was dat ze in Enschede merken dat tieners (en dus de gezinnen van tieners) na corona niet altijd gemakkelijk de weg naar de kerk weer terugvinden. De beide predikanten, dominee Janneke Burger-Niemeijer en dominee Jan Mudde, hebben daarover met ouders van tieners doorgepraat. Inzet: schrijf je eigen geloofsbelijdenis. Dit naar aanleiding van de geloofsbelijdenis van Israël in Deuteronomium 6:4-9. De ouders deelden hun geloof met elkaar. Want het is vanwege je eigen geloof dat je je kinderen zo graag meeneemt naar de kerk. Je hoopt dat je kinderen hun eigen geloof gaan ontdekken en leren verwoorden. Kernpunt in het gesprek over tieners en kerk was onder andere het belang van aansluiting en ontmoeting. Maar ook constateerden ouders en predikanten dat de wereld van tieners vaak zo anders is dan die van ouders. Binnen de kerk worden deze punten gedeeld met degenen die met jongeren werken.

En verder

- De GKv van Amersfoort-Zuid wil aandacht bevorderen voor een snel vergeten groep gemeenteleden: zij die in een verzorgingstehuis of verpleegtehuis zijn opgenomen. Ze worden met naam en adres vermeld in het plaatselijke kerkblad. Op een gemeente van 204 leden gaat het om elf broers en zussen.
- De dienstdoende leden van de kerkenraad in de GKv Waardhuizen blijven voortaan in de hal van de kerk staan, voor en na de dienst. Dit om het contact tussen gemeenteleden en kerkenraad te bevorderen. Alleen voor het consistoriegebed trekken ze zich vlak voor het begin van de morgendienst en na de avonddienst nog even terug.
- Digitaal collecteren, desnoods collectemunten en als laatste contant geld. In die volgorde ziet men het graag in de GKv Kampen-Zuid. Maar: hoe gaan we in de toekomst het geven tijdens de dienst op een betekenisvolle en herkenbare manier vormgeven? Gemeenteleden kunnen suggesties doen.
- Kerk zijn in en voor het dorp, hoe doe je dat? De klaverjasclub binnen de Fonteinkerk van Buitenpost (GKv) deed het heel concreet: ze bood de biljartclub van Buitenpost een cheque aan van 750 euro, nadat de biljartclub door een inbraak veel schade had geleden. Op haar website schrijft de kerk: 'We willen niet alleen zelf wat aan het christelijk geloof hebben, maar dromen ervan dat heel Buitenpost er beter van wordt.'

Op weg naar de vrijheid

Ik volg een cursus bij een bedrijf dat als slogan heeft: 'Op weg naar de vrijheid'. Waarom? Omdat vrijheid voor ons een zeer hoog goed is. En toch, als je eenmaal de vrijheid volledig aangeboden krijgt, is die voor ons bijna te open, te weinig omljnd. Je moet je ineens wel erg verantwoordelijk en volwassen gedragen. God heeft ons in Christus vrijheid gegeven, maar hoe gaan wij om met deze vrijheid?

In overeenstemming met de heilige Geest hebben wij namelijk besloten u geen andere verplichtingen op te leggen dan wat strikt noodzakelijk is: onthoud u van offervlees dat bij de afgodendienst is gebruikt, van bloed, van vlees waar nog bloed in zit, en van ontucht. Als u zich hieraan houdt, doet u wat juist is. Het ga u goed. (Handelingen 15:28)

Het Joodse volk had strak omliggende geboden van God gekregen. Die heldere structuur was gemakkelijk, maar ook beangstigend. Houd je een gebod niet, dan moet je boete doen en vergeving vragen om de relatie met God weer te herstellen. Jacobus dient een gemeente waarvan veel Joden-christenen lid zijn: christenen die zich tot Jood bekeerd hebben. Ze zitten in een overgangsfase van volledig veilig ingebed in vele geboden naar de volledige vrijheid in Christus. Een totale omslag. Hoe ga je daarmee om? De apostelen gingen voor deze vraag allereerst te rade bij de heilige Geest zelf. Letterlijk staat er dat deze vier geboden aan de heilige Geest en ons noodzakelijk schenen om in acht te nemen (grondig te bekijken). De heilige Geest is dus nummer een, Hij is de Inspirator voor dit besluit.

Leven

Jacobus bespreekt vervolgens met de gemeente in een vergadering hoe je het best met de verschillende religieuze en culturele achtergronden in de gemeente kunt omgaan. Zeker de geboden die het sterkst spelen bij het samenkomen en gezamenlijk eten kun je niet zomaar afschaffen. Je moet samen een gemeente kunnen vormen en daarbij dien je rekening te houden met de grootste gevoeligheden die er liggen. Hierbij offer je een deel van je christelijke vrijheid op voor de christelijke gemeenschap. Jacobus noemt deze geboden het meest noodzakelijk, omdat je zo laat merken dat je samen dezelfde God dient en niet al die afgoden (idolen in het Grieks) die de Romeinen hebben binnengebracht. Dat je de God van het leven dient en het leven van zowel mens als dier in ere houdt. Geen bloed en niet het verstikte eten, zoals bijvoorbeeld dieren in een strik gevangen, gedood zonder het bloed van het leven weg te laten lopen. Geen ontucht (seksuele immoraliteit: *porneias*), zodat je zonder schaamte en schuldgevoel een gemeente kunt vormen en het lichaam, het leven, niet bezoedelt. Wees gezond! Ook in deze slotwens staat

het leven voorop. Hebben we deze gezondheidswens niet tot vervelens toe in de coronatijd gehoord? Misschien toch maar de levende vleermuizen laten staan...

Wereldse slavernij

En nu, zijn wij nu op weg naar de vrijheid? In de coronatijd zijn we bekogeld met zeer veel beperkende maatregelen gecombineerd met boetes en zelfs het risico op een strafblad als je je niet aan de regels hield. En niet alleen in de coronatijd. Maar krijgen we al niet veel langer steeds meer regels opgelegd? Vergelijk bijvoorbeeld de regels op scholen maar eens met die van twintig jaar terug. Tieners krijgen al straf als ze een minuut te laat in de klas zijn; er zijn strakke regels voor normering van de toetsen.

>> *Vrijheid in Christus kan niet zonder volwassenheid* <<

Examenstunts mogen nauwelijks meer. Er is nog maar weinig ruimte voor eigen inbreng. Ook andere normen en waarden doen hun intrede: in vergelijking met een aantal jaren geleden zijn ondergoed en badkleding langer geworden en is de kleding meer dekkend geworden. Negerzoenen mogen niet meer zo heten, het woord Jodenkoeken wordt verboden. Onze nationale feesten worden ineens aan allerlei regels onderworpen en verworden daardoor in mijn ogen tot saaie, kleinburgerlijke feesten. Natuurlijk is het goed om rekening te houden met allerlei gevoeligheden. Maar het gesprek erover vindt plaats op het scherpst van de snede. De Nederlandse tolerantie is ver te zoeken. Vanwaar die hang naar grenzen in ons land? Waarom die slavernij aan een oneindige set regels? Dat komt omdat we in Nederland het christelijke kader missen. De richtlijnen van de Bijbel zijn

>>

overboord gegooid en nu wordt koortsachtig gezocht naar nieuwe regels om de samenleving alsnog leefbaar te houden. De regels van de kerk hebben plaats gemaakt voor wereldse wetjes. Hebben we tegenwoordig niet veel meer regels dan die 613 van de farizeeën? We worden als kinderen behandeld, omdat de christelijke volwassenheid die we van onze Redder hebben gekregen als vuilnis in de Noordzee is gekieperd.

Christus' vrijheid

Vrijheid in Christus kan niet zonder volwassenheid. Dankzij Christus' redding zijn we de set regels voor het Joodse volk ontgroeid. Christus heeft ons de vrijheid gegeven om vanuit Gods Woord zelf de meest verantwoorde keuzes te maken. Wat een verantwoordelijkheid, maar ook wat een vrijheid! We zijn, zeker als Nederlanders, altijd op zoek naar optimale vrijheid, maar kunnen wij deze christelijke vrijheid wel aan? Velen niet, de ontkerkelijkheid gaat hard in Nederland. Elke nieuwe regel die bedacht wordt, wordt vaak met een meerderheid aangenomen. Gebruiken we onze volwassenheid om de vrijheid die we verworven hebben voor onszelf en anderen in te perken door steeds meer regels in te voeren?

Hebben wij hierin als christenen juist geen roeping? Wij kunnen laten zien dat de kentering totaal is en dat niet wij bekrompen zijn, maar degenen die het geloof vaarwel hebben gezegd. Deze christelijke vrijheid is zeker in deze tijd een fantastische reclame voor Gods kerk. Misschien niet 'op weg naar de vrijheid', maar 'op de weg van de vrijheid'.

Waarom kunnen juist gelovigen dit verschil maken? Omdat God de heilige Geest gestuurd heeft (Handelingen 1 en 2). Hij inspireert ons vanuit Gods Woord en laat ons zien en

ervaren wat christelijke vrijheid betekent. Dat je je keuzes, welke ook, altijd maakt vanuit gebed en het lezen van Gods Woord. God wil geen religieus mens, maar een mens die Christus aanvaardt als zijn redder en vandaaruit bewust leeft en kiest voor God. Welke vraag over welk onderwerp dan ook, - alcohol, drugs, seksualiteit, kleding, enzovoorts - kan de mens vanuit deze basis zelf beantwoorden. Jezus heeft Mozes vervuld, Mozes niet Jezus.

Vrijheid versus slavernij

Toch worden christenen nog steeds gezien als mensen die niks mogen en alles moeten. Hoe komt dit verkeerde beeld tot stand? Brengen we ons geloof niet goed tot uiting? Misschien komt het wel omdat wij de vrijheid die we van Christus hebben ontvangen niet durven aanpakken. Dit prachtige geschenk lijken we niet te durven uitleven in een omgeving waarin veel mensen denken de vrijheid te kennen, maar verstrikt zijn in hun eigen net van ontelbare regels. De boze is goed in reclame maken. Ze promoot dat je ultieme vrijheid zult bereiken als je helemaal voor jezelf gaat, voor je eigen carrière, macht, geld en populariteit.

» Christelijke vrijheid maakt geen eenzame slachtoffers <<

Misschien moeten wij het reclame maken van de boze leren en onze ervaring gebruiken om reclame te maken voor echte vrijheid. Voor Christus' vrijheid hoef je niet te vechten. In Christus' vrijheid verspeel je geen liefde, omdat je tijd en aandacht voor jezelf nodig hebt, maar geef en ontvang je liefde. Deze vrijheid maakt geen eenzame slachtoffers, maar zorgt juist voor verbinding. Durf ik in deze vrijheid te leven? Het is inderdaad spannend. Om deze vrijheid te laten zien, heb je vrijmoedigheid nodig. Maar daarin sta je niet alleen. Mozes durfde ook niet. Toch heeft hij uiteindelijk als een fantastisch leider Gods volk naar de vrijheid gebracht. God liet hem niet los. Hij hield van hem, sprak tot hem, bemoedigde en inspireerde hem en gaf hem Aäron als helpende spreekbuis. God wil ons evenals Mozes ook inspireren. Zijn Geest gaf Hij om ons vrijmoedigheid te geven. Ook zal God ons menselijke hulp bieden wanneer dat nodig is. Ga ervoor om Christus' vrijheid te promoten en help je naaste op weg naar de vrijheid.

ANNELIES SMOUTER IS THEOLOGE EN EINDREDACTEUR VAN ONDERWEG

Verwerkingsvragen

- Ben jij iemand die zich vrijer voelt binnen regels of juist in een situatie waarin je veel ruimte gegeven wordt?
- Wanneer je meer verantwoordelijkheid krijgt in je werk, de kerk of je gezin, voelt dat als een uitdaging of vind je dat juist beangstigend?
- Vraagt God ons voor een taak als we er ons helemaal klaar voor voelen of kiest God daarvoor zijn eigen tijdstip? Hoe ervaar jij dat en hoe ga je daarmee om?
- Welke reclameslogan zou jij op jouw geestelijke banner willen zetten?

Lees-, kijk- en luistertips

VOOR GELOOFS- EN GEMEENTEOPBOUW

Samen de Bijbel ontdekken

Bij Kokboekencentrum verscheen een bijbelstudiegids voor bijbelkringen in de gemeente, geschreven door Hylke Britstra, Age Romkes en Johannes Woudstra. Respect is het kernwoord, stellen de auteurs van dit boek in de inleiding. Waar een woord als 'respect' misschien sleets en hol kan klinken, draait het hier om eerbiedig respect voor de boodschap van de Bijbel en voor de getuigenissen van degenen met wie je het Woord mag lezen en begrijpen. Het belangrijkste advies? Zoek een kleine groep of kring, waarmee je samen de Bijbel leest en je verdiept in de betekenis van de verhalen en brieven.

Aan de hand van het tweeluik 'luisteren naar de Bijbel' en 'luisteren naar elkaar' gaan de auteurs dieper in op de bijzondere dynamiek van het samen bijbellezen. 'Ontdekkend bijbellezen' heet de methode die wordt uitgewerkt, waarbij verkennen, verklaren en verwerken de stappen zijn om met elkaar in gesprek te komen. Speciale aandacht is er in het boek voor de rol van de gespreksleider. Want hoe begeleid je je kring in het goed luisteren naar elkaar, zonder de waarheid van Gods woorden onbedoeld tekort te doen? Het boek besluit met enkele concrete werkvormen.

De kunst van het vertragen

Toen Niek Tramper, predikant en coördinator Monastiek van De Wittenberg, werd gevraagd om een boek te schrijven voor millennials, wilde hij dit alleen doen met de inbreng van millennials zelf. Zijn eigen jongere jaren verschillen hemelsbreed met de ervaringen van de jonge mensen uit de leefgemeenschap van de Wittenberg. Juist hierover ontstaat het gesprek: hoe is onze samenleving veranderd? Wat maakt onze wereld veeleisender, fragmentarischer en competitiever dan pakweg een halve eeuw geleden? Hoe kunnen we ons verzetten tegen deze cultuur en op welke manier kan dat vorm krijgen in ons leven?

Tramper gaat op zoek naar rust voor de gejaagde ziel. Omdat wie gehaast of gespannen is, geen rust of genade kan ervaren. Je kunt natuurlijk in retraite gaan. Nog mooier is het als het ook in het gewone leven zou lukken om los te laten en ontspannen en aandachtig te leven. *Onrustig is ons hart. Aandachtig leven in een veeleisende wereld* is verschenen bij Groen.

Denkstof

De videoserie Denkstof (EO/BEAM) loopt al langere tijd en veel jeugdwerkers en voorgangers zullen al eens ermee gewerkt hebben. Jong Protestant heeft een handreiking geschreven om met deze filmpjes een jongerendienst uit te werken. Deze bevat allerhande algemene tips, zoals de 'knuffel van de week' of de 'jongerling'. Daarnaast is met en voor jongeren een samenkomst uitgewerkt over de vraag 'Wat is Gods plan met mijn leven?' De ideeën in deze handreiking stimuleren om met en voor jongeren van 13 – 18 jaar boeiende vragen uit te werken. Hun inbreng is onderdeel van een samenkomst die ook andere generaties zeker zal raken.

 jongprotestant.protestantsekerk.nl/programma/denkstof

Goddelijke bescherming voor een kwetsbaar mens

Als de coronapandemie ons één ding geleerd heeft, dan is het wel hoe kwetsbaar mensen zijn. Een onzichtbaar, maar levensgevaarlijk virus bedreigt heel de wereldbevolking. Urgente vragen dringen zich op. Hoe kunnen we het gevaar afwenden? Waarmee moeten we onszelf en anderen beschermen? Overheden zien zich genoodzaakt krasse maatregelen te nemen. Een mondkapje dragen, je laten testen of vaccineren. Desnoods komt er (weer) een totale lockdown.

Sommige christenen roepen echter: 'Jezus is mijn vaccin.' Volgens hen heeft iemand die zich laat vaccineren gebrek aan vertrouwen. Psalm 91 belooft toch goddelijke bescherming? 'Hij redt je van de dodelijke pest. Al vallen er duizenden links en rechts naast je, jou zal niets overkomen. Het kwaad zal je niet bereiken, geen plaag zal jou ooit treffen.' Dit kan over ernstige ziekte gaan of over oorlog, maar in ieder geval betreft het een hachelijke situatie. Gelukkig word je als gelovige dag en nacht beschermd door God. Als Hij je toevertrouwt aan zijn engelen, zullen zij over je waken, waar je ook bent, zodat je niet ten val komt.

Van Martin Luther is bekend dat hij pestlijders en mensen die bang waren voor besmetting niet wilde aanraden Psalm 91 te bidden. Waarom niet? Hij werd naar eigen zeggen drie keer getroffen door de pest en genas telkens. Zijn vrees was dat deze psalm als een soort bezweringstekst zou worden

gebruikt. Inderdaad zijn van zulk gebruik voorbeelden bekend uit het vroege jodendom, zoals amuletten met de Hebreeuwse tekst van Psalm 91. Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren er Duitse soldaten die woorden uit deze psalm met zich meedroegen in de hoop daarmee vijandelijke kogels af te weren. Want: 'De pijl die overdag op je afvliegt hoeft je niet te vrezén.'

Magisch misbruik

Ook de duivel is met Psalm 91 aan de haal gegaan, bij de verzoeking in de woestijn. Spring gerust van het hoogste punt van de tempel af naar beneden, sprak hij tot Jezus. 'Want er staat geschreven: "Zijn engelen zal Hij opdracht geven om over U te waken." En: "Op hun handen zullen zij U dragen, zodat U uw voet niet zult stoten aan een steen." Maar Jezus antwoordde: "Er staat ook geschreven: Stel de HEER, uw God, niet op de proef"' (Matteüs 4:5-7; Lucas 4:9-12). Dat had Mozes tegen het volk Israël gezegd, op de drempel van het beloofde land. Zelfs Gods eigen Zoon wilde zijn Vader niet uittesten. Magisch misbruik van Psalm 91 is uit den boze.

» Magisch misbruik van Psalm 91 is uit den boze «

Tegenwoordig zou de duivel nog op een andere manier met deze psalm aan de haal kunnen gaan. Namelijk door ons in te fluisteren dat het niet klopt wat daar geschreven staat. Het volk Israël werd in de woestijn toch meer dan eens gestraft met een dodelijke plaag? Heeft de pestepidemie in de middeleeuwen niet talloze mensen het leven gekost? Nooit zijn er zoveel slachtoffers gevallen als tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Op dit moment loopt het aantal coronadoden wereldwijd in de miljoenen. Maar Gods woorden werken niet automatisch. Er is ook nog zo iets als eigen verantwoordelijkheid. En de engelen staan niet onder ons commando.

Veilige schuilplek

Psalm 91 begint met een persoonlijke belijdenis, gesproken voor Gods aangezicht: 'U bent mijn toevlucht, mijn vesting, mijn God, op U vertrouw ik.' De dichter gebruikt vier verschillende namen: Allerhoogste, Ontzagwekkende, JHWH (de HEER), God. Vier andere termen beschrijven de bescherming die hij van God verwacht: beschutting, schaduw, toevlucht, vesting. Al deze woorden duiden op een veilige schuilplek, waar je naartoe kunt vluchten in tijden van gevaar. Geen enkele macht kan de bescherming doorbreken die een kwetsbaar mens vindt onder Gods vleugels.

Men heeft deze beeldspraak wel verklaard vanuit de voorstelling van sommige goden uit de omgeving van Israël die met vleugels worden afgebeeld. Waarschijnlijker is het idee van een moedervogel die haar vlerken beschermend uitspreidt over haar jongen (zie Matteüs 23:37 voor een vergelijkbaar beeld). Dit

heeft iets intiems. Wegkruipen bij de Almachtige, gekoesterd worden, je veilig weten onder zijn hoede – dat is heel wat anders dan Hem uitdagen of wantrouwen.

De dichter doet dus meteen in de eerste regels van zijn lied een vertrouwensuitspraak. Vlak daarna gebruikt hij weer vier verschillende termen en wel om de beschutting en veiligheid uit te beelden die bij zijn God te vinden is: vleugels, wieken, schild en pantser (NBV21; de NBV-2004 combineerde die laatste twee tot 'veilig schild'). De Eeuwige biedt je een vaste schuilplek, je kunt dag en nacht bij Hem terecht. Zoek je toevlucht dan bij Hem!

Mobiele lijfwacht

Verderop in Psalm 91 komen de engelen ter sprake. God beschermt je niet alleen via een veilige schuilplek, maar ook via een mobiele lijfwacht. Hij stuurt zijn engelen eropuit om je te begeleiden op je levensweg. Hemelse beveiligers dragen je op handen, zodat je als het ware wordt opgetild om struikelblokken te overwinnen. Opnieuw lezen we over een viertal: leeuw en adder, roofdier en slang. Die agressieve beesten staan symbool voor alle gevaren die een kwetsbaar mens als reiziger bedreigen. Leeuwen en beren op de weg, adders onder het gras. Ze zullen je geen kwaad doen, dankzij de bijstand van Gods engelen kun je ze onschadelijk maken. Deze woorden herinneren aan wat het volk Israël te horen kreeg, toen de woestijnreis zou beginnen. De HEER zei: 'Ik stuur een engel voor jullie uit om je op je tocht te beschermen' (Exodus 23:20). Die ene engel van destijds lijkt in Psalm 91 uitgegroeid tot een luchtmobiele brigade. In Kanaän aangekomen, kon Mozes getuigen van Gods bescherming en zorg tijdens de barre tocht door de woestijn: 'Veertig jaar lang raakten uw kleren niet versleten en zwollen uw voeten niet op' (Deuteronomium 8:4). Achteraf leek het wel of de Israëlieten door Gods engelen naar het beloofde land waren gedragen.

Geloofservaring

Na de persoonlijke belijdenis in vers 1 en 2 klinkt in vers 3-13 van Psalm 91 een stem die de kwetsbare mens toespreekt. Niet Gods eigen stem, Hij komt pas in vers 14-16 aan het woord. Het kan iemand zijn die namens God de dichter bemoedigt, maar het is ook goed mogelijk dat de dichter zichzelf toespreekt. Dan brengt hij zich Gods trouw te binnen, zoals hij die eerder ervaren had in zijn leven of in zijn omgeving. Iets dergelijks gebeurt in het refrein van Psalm 42-43: 'Wat ben je bedroefd, mijn ziel, en onrustig in mij. Vestig je hoop op God, eens zal ik Hem weer loven, mijn God, die mij ziet en redt.' Geloofservaring wil herinnerd en gedeeld worden.

Midden in die reeks bemoedigingen van vers 3-13 roept de dichter opeens uit: 'Ja, U bent mijn toevlucht, HEER' (vers 9a, Willibrordvertaling). Daarmee grijpt hij halverwege zijn lied terug op het begin door de vertrouwensuitspraak uit vers 2 deels te herhalen. Psalm 91 is dus geen voorbeeld van mindfulness, waarbij iemand zichzelf moet oppeppen.

Terugvallen op God, dat geeft pas positieve energie. Dan verwijst je ervaring van goddelijke bescherming naar de Beschermmer zelf.

Belofte

In vers 14-16, zowel slot als climax van de psalm, neemt God hoogstpersoonlijk het woord. Zijn bescherming is relationeel bepaald, oftewel gericht op wie Hem liefheeft en vertrouwt. Niet vier maar zeven termen, een zevental werkwoorden, beschrijven zijn heilzame activiteit: redden, beschermen, antwoorden, bevrijden, eer geven, een lang leven schenken, heil doen zien. Vers 15a heeft in het Hebreeuws geen werkwoord. Kort en krachtig zegt God: 'In de nood [ben] Ik bij je.' Hij belooft zijn nabijheid, ook in het onheil. Het is een vergissing te denken dat jou niets meer kan gebeuren als je op de HEER vertrouwt. Maar Hij laat je nooit alleen. Ook niet als je midden in de problemen zit. Zelfs bij het naderen van de dood is Hij nabij. Op het allerlaatst zullen de engelen je uitdragen naar de Allerhoogste, die dan zijn veilige vleugels voorgoed over je heen vouwt.

>> God beschermt je ook via een mobiele lijfwacht <<

Psalm 91 krijgt een bijzondere klank in het levensverhaal van Jezus, die een unieke relatie van liefde en vertrouwen had met zijn hemelse Vader. Hij werd geboren als kwetsbaar mens. In de nood van het lijden was God Hem nabij. Hij kreeg antwoord, toen Hij tot God riep. In Getsemane verscheen een engel om Hem kracht te geven. Goddelijke eer ontving Hij bij zijn opstanding en hemelvaart. Bovendien werd Hem lengte van dagen geschonken: eeuwig leven. Zo heeft God zijn belofte van bescherming waargemaakt in zijn Zoon, en daarmee ook ons zijn heil doen zien.

Echo

Goede voorzorgsmaatregelen kunnen veel onheil voorkomen. Je mag jezelf en anderen niet moedwillig in gevaar brengen. Toch bestaat er geen vaccin dat je beschermt tegen de dood. Zelfs geen bijbeltekst. Wel de levende God, de Vader van Jezus Christus. Daarom mag een kwetsbaar mens vol vertrouwen beamen wat Paulus schrijft in Romeinen 8:38-39, een nieuwtestamentische echo van Psalm 91: 'Ik ben ervan overtuigd dat dood noch leven, engelen noch machten noch krachten, heden noch toekomst, hoogte noch diepte, of wat er maar ook in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die Hij ons bewezen heeft in Christus Jezus, onze Heer.'

ROB VAN HOUWELINGEN IS HOGLERAAR NIEUWE TESTAMENT AAN DE TUK EN REDACTEUR VAN *ONDERWEG*

‘Ik voel er niks bij’

Van de zes jongeren die in onze woonkamer zitten hebben er vier ernstige twijfels over hun geloof. Stuk voor stuk intelligente jongens die volgens eigen zeggen niet passen in het plaatje van een gelovige. ‘Omdat ik er niks bij voel.’

Onbedoeld schetsen we in de kerk een beeld van hoe een gelovige hoort te zijn. Een blauwdruk waaraan je hoort te voldoen: enthousiast in bijbellezen, komt goed uit z'n woorden bij het bidden, zingt met passie en gevoel, houdt van kringgesprekken, enzovoort. Maar hoe meer ik de diversiteit om mij heen en in de Bijbel ontdek, hoe meer ik ervan overtuigd raak dat dit plaatje niet klopt. Ieder ervaart Gods liefde op zijn eigen manier en ieder heeft de neiging om in zijn eigen geloofstaal God lief te hebben. Er is niet één manier of één taal van geloven. Ieder mens heeft zijn eigen voorkeurstaal en één daarvan is bijvoorbeeld kennis.

Denkers

Lange tijd is de geloofstaal van de kennis dominant geweest in onze manier van kerk-zijn. Je moest het vooral weten en begrijpen. Dan kwam je er wel als gelovige. In de loop van de geschiedenis is daarop de nodige correctie gekomen. Het gevoel werd belangrijker en daarna ook het handelen en de gemeenschap. Toch is voor veel mensen de geloofstaal kennis nog steeds heel belangrijk. Omdat het past bij hun persoonlijkheid of hun opleidingsniveau. Zoals voor die jongeren bij mij in de woonkamer. Of mijn zoon die als kleuter niet wilde bidden ‘omdat er een plafond tussen zat en God hem toch niet kon horen’. Elke kerkdienst heeft hij wel iets te vragen: ‘Wat betekenen die letters op de kaars?’, ‘Wat is rechtvaardiging?’, ‘Waarom moeten we staan?’

Voor deze jongeren is het belangrijk dat we hen begeleiden in hun eigen geloofstaal. Dat we hun vragen serieus nemen en samen met hen de zoektocht aangaan. Dat we niet proberen hen om te vormen naar gevoelsmensen of doeners, maar hun laten zien dat je ook met je verstand een volwaardige gelovige kunt zijn. Want God heeft hen gemaakt als de denkers die ze zijn!

>> Ook met je verstand kun je een volwaardige gelovige zijn <<

Discussieavond

Samen met onze jeugdgroep zijn wij het avontuur aangegaan om een discussieavond te organiseren over geloof, wetenschap en je brein. Zij nodigden een christelijke filosoof en een atheïstische hersenwetenschapper uit en leidden zelf het gesprek. Het was een enorme bemoediging voor hen toen het bijzaaltje te klein bleek voor alle geïnteresseerden die eropaf kwamen. Met een paar honderd aanwezigen weken we uit naar de kerkzaal. Naast dat het een boeiende avond was, hebben de jongeren ontdekt dat er veel meer zijn zoals zij: denkers die het geloof benaderen vanuit de taal van het verstand.

INGRID PLANTINGA IS PROJECTLEIDER
GELOOFSONTWIKKELING BIJ KERKPUNT

> De rubriek Jeugdwerk heeft een uitgebreide onlineversie. Dit online deel biedt extra verdieping, bronnen en adviezen om praktisch met het thema aan de slag te gaan. Ga naar www.onderwegonline.nl/jeugdwerk-OW715.

A portrait of Bram van Grootheest, a man with short brown hair and glasses, wearing a dark blue blazer over a light blue button-down shirt. He is smiling and sitting outdoors in front of a building with a dark door and a window. The background is slightly blurred.

DE CROSSCULTURELE MISSIE VAN BRAM VAN GROOTHEEST:

**‘Bijbelvertalen is
ontwikkelingswerk op
een iets ander vlak’**

Bram van Grootheest is directeur van Wycliffe Bijbelvertalers. Vanuit Driebergen geeft hij leiding aan bijbelvertaalwerk dat zich uitstrekt over de hele wereld: 'Ik geniet ervan als mensen voor het eerst de Bijbel lezen in de taal van hun hart.'

Bram is een rappe prater en een bezielde mens. Hij bekommert zich om mensen die onder moeilijke omstandigheden leven in afgelegen gebieden. Hij heeft bovendien een hang naar onbekende culturen en talen, naar mensen die ver weg wonen. 'In de omgeving waar ik opgroeide, in de Achterhoek, ging bijna niemand naar het buitenland. Dat wakkerde mijn motivatie alleen maar aan. Als kind keek ik altijd uit naar de brieven van mijn tante. Ik weet nog hoe die krakende luchtpostvelletjes mij vertelden over de meest vreemde en fascinerende gebeurtenissen in dat verre land. Zij werkte acht jaar lang als verpleegkundige in Suriname, bij de Trio, een inheemse bevolkingsgroep in het grensgebied met Brazilië. Ze ging er naartoe toen ik zes was. Ik vond dat fascinerend.'

Werd het ontwikkelingswerk je met de papelep ingegoten?

'Ik kom van het platteland, uit Aalten. We hadden zelf geen boerderij, maar we hadden wel altijd eigen dieren op het erf. Binnenkort verhuizen we naar een woning met wat meer grond erbij, heerlijk! In mijn hart blijf ik een plattelandsjongen. Het was voor mij vanzelfsprekend om naar de Hogere Landbouwschool in Dronten en later Wageningen University te gaan. Ik zou gaan werken voor het op- en overslagbedrijf en de mengerij die mijn vader was begonnen. Maar mijn interesse voor vreemde culturen en onbekende mensen was er ook altijd. In de verhalen van mijn tante sprak mij aan dat zij niet alleen als verpleegkundige in de jungle werkte, maar vooral lokale mensen opleidde om hun gezondheidszorg zelf op te zetten. Ontwikkelingshulp dus. Daarom werd ik in Wageningen lid van de 'Tropenkring', waar we nadachten over hoe je als christen van betekenis kan zijn in de wereld. Ik had het geluk dat er een internationale stageplek vrijkwam in India. Daar had ik een mooie tijd. Tijdens een excursie naar Nepal ontmoette ik een stel Nederlanders die via Interserve werkten. Wat zij deden, was precies wat ik

wilde: als professional en als christen werkten ze op een plek waar zendelingen niet kunnen komen. Ze ondersteunden de lokale bevolking met hun vakkennis door met hen samen te werken. Het geloof sprak uit hun daden.

Terug in Nederland ging ik verder met mijn opleiding. In Wageningen hinkte ik op twee benen: ik deed een specialisatie in procestechnologie met het oog op het bedrijf thuis, en tegelijk een specialisatie in tropische veehouderij vanwege mijn verlangen om in het buitenland te werken.'

Toen leek je er dus helemaal klaar voor. Ben je meteen na je opleiding naar het buitenland vertrokken?

'Ik heb eerst drie jaar lang ervaring opgedaan in het bedrijf van mijn vader, en daarnaast in het onderwijs, ook op het gebied van mengvoerders en veehouderij. Juist dankzij deze ervaring paste ik later in het profiel bij de christelijke noodhulp- en wederopbouworganisatie ZOA. Ze zochten iemand met leiderschapskwaliteiten en ervaring in het onderwijs. Via ZOA kwamen mijn vrouw en ik in Laos terecht voor wederopbouwprojecten, een mooi land met mooie mensen.'

Laos heeft een communistische staatsvorm en het boeddhisme is de belangrijkste religie. Was het moeilijk om je hier thuis te gaan voelen?

'Laos is een ingewikkeld land met een lastige politieke

Bram van Grootheest (1966, Aalten) volgde de Hogere Landbouwschool en studeerde aan Wageningen University; hij volgde onder meer de specialisaties procestechnologie en tropische veehouderij. Later werkte hij bij de christelijke hulporganisatie ZOA; sinds 2007 is hij directeur van Wycliffe Bijbelvertalers Nederland (www.wycliffe.nl). Bram is getrouwd met Ester en heeft twee zoons, een schoondochter en een kleinzoon. Hij is lid van de NGK Veenendaal.

situatie. Bovendien zijn grote delen van het land nauwelijks bereikbaar. Het landschap is bergachtig met veel rivieren; hele gebieden zijn moeilijk toegankelijk vanwege de slechte infrastructuur. Toch hebben we het als Gods leiding ervaren dat we op die plek mochten zijn. Het kostte jaren om goed contact te leggen en vertrouwen te winnen, maar dat is juist waarom ik dit werk wilde doen, om een goede samenwerking op te bouwen met de lokale gemeenschap. We moesten ons oriënteren op de Laotiaanse cultuur en ook de taal was een barrière. Omdat we tussen de Laotianen woonden en de lokale gemeenschap opzochten, begrepen we in de loop van de jaren steeds meer wat deze Laotianen bezighoudt. We leerden de taal steeds beter en werden langzamerhand verder toegelaten binnen de gemeenschap. Beetje bij beetje begin je te begrijpen hoe de mensen in het leven staan en krijg je meer vat op de dingen die niet worden uitgesproken.'

Hoe is het om als christen te wonen in een land dat niet openstaat voor het christelijk geloof?

'We voelden ons thuis, maar dat betekent niet dat het gemakkelijk was om in Laos te wonen en te werken. We hadden veel tegenslagen en het was er vaak onveilig. Toch hadden we nooit het gevoel op de verkeerde plek te zijn terechtgekomen. Het geeft voldoening om inzicht te krijgen in de Laotiaanse cultuur en te begrijpen welke tegengestelde belangen er spelen. Om overheden en instanties te overtuigen onze projecten te steunen. En vooral om zonder zending te zijn als christen aanwezig te zijn. Het is geen geheim dat ZOA een christelijke organisatie is, onze opstelling en daden leiden toch tot een bepaalde verwondering.'

Wat was jouw rol in de ontwikkelingsprojecten?

'Wijzelf werkten vanuit de hoofdstad Vientiane, waar ik de leiding had over alle projecten en teams. Ik onderhield contact met het thuisfront, de geldschieters en met overheden en lokale *governors* – leiders van een provincie, stad of streek. Een keer wilden we iets nieuws beginnen in een verafgelegen gebied in een van de provincies. Ik vroeg de governor van de dichtstbijzijnde stad hoeveel uur het daarheen reizen was. "Drie dagen lopen", was zijn antwoord, en dat door een bergachtig gebied met veel rivieren en waterlopen, waar je beter niet zonder gids naartoe gaat. Ik heb een tocht van een paar dagen in het gebied gemaakt en dat was genoeg om te beseffen dat we onszelf niet moesten overschatten. We hebben toen besloten om niet verder te gaan dan een dagreis lopen en het nieuwe project wat te verplaatsen.'

Toch kwamen jullie terug naar Nederland. Waarom?

'Onze oudste zoon zou naar de middelbare school gaan en we wilden onze zoons in die periode stabiliteit bieden.

We wilden trouwens niet per se naar Nederland daarvoor, Canada was ook een optie. Maar vrienden wezen ons op de directeursvacature bij Wycliffe Bijbelvertalers en daarop heb ik gereageerd.'

Maar welke link had je dan met bijbelvertalen?

'Wycliffe Bijbelvertalers was niet op zoek naar iemand met ervaring in bijbelvertaalwerk. Ze zochten juist naar kruisbestuiving. Dus iemand die er anders in staat, met een ander soort ervaring op het gebied van internationale samenwerking. Van wie je als organisatie iets nieuws kunt leren.

Om de Bijbel te vertalen in een lokale taal, heb je samenwerking nodig met sprekers van die taal, dat is voor Wycliffe altijd zo geweest. Dat kan een kerkgemeenschap

zijn, een samenwerking van (christelijke) niet-gouvernementele organisaties, maar bijvoorbeeld ook een groepje studenten. Ook is het goed om steun van de overheid te hebben en bijvoorbeeld het taalkundige werk te delen met lokale wetenschappers. Toch gebeurde het soms dat de Bijbel of een deel ervan wel vertaald en gedrukt werd, maar vervolgens op de plank bleef liggen. Wycliffe Bijbelvertalers zocht naar invalshoeken om dat probleem op te lossen. Ik geloof dat de sleutel daarvoor ligt in goed contact en samenwerking met de lokale gemeenschap, met de toekomstige gebruikers. De cultuur leren kennen en vooral goed luisteren.'

Vond je de overstap van ontwikkelingswerk naar bijbelvertalen lastig?

'Bijbelvertalen is ook ontwikkelingswerk, alleen op een iets ander vlak. Vanuit mijn ervaring bij ZOA kon ik meer inzicht bieden in hoe je ondanks ingewikkelde omstandigheden en culturele barrières aansluiting kunt vinden bij de lokale gemeenschap. Omdat Wycliffe Bijbelvertalers zich juist op dat vlak wilde ontwikkelen, voelde ik me snel thuis. Ik ben geen bijbelvertaler, dat hoeft ook niet, maar een organisator. Het vertaalwerk laat ik graag over aan de deskundigen. Het mooiste is als we mensen uit de lokale gemeenschap kunnen helpen om zelf hun verantwoordelijkheid op te pakken en het vertaalproject te dragen. Daarom doen we meer dan alleen vertalen. Vaak is er ook alfabetisering nodig, of ontwikkeling van het taal- en leesonderwijs. Of is er nood op het gebied van gezondheidszorg. Daarom zijn onze veldmedewerkers vaak van meerdere markten thuis. Elke situatie is weer anders. Soms zetten we een bijbelvertaalopleiding op, waar lokale mensen worden opgeleid tot bijbelvertaler. Is er weinig taalkundig onderzoek beschikbaar voor die taal, dan dragen we daaraan bij. En dat altijd door te luisteren naar lokale mensen en met hen samen te werken.'

Je kwam bij Wycliffe Bijbelvertalers met ervaring van buitenaf, waarvan de organisatie kon leren. Zie je ook resultaat daarvan?

'Wycliffe Bijbelvertalers heeft ervoor gekozen om een lerende organisatie te zijn. In de veertien jaar dat ik er nu werk, heeft de organisatie zich ontwikkeld. Veertien jaar geleden waren we qua aanpak een middenmoter binnen de internationale Wycliffe-organisaties. Maar recent werden we bijvoorbeeld uitgenodigd door Wycliffe Bijbelvertalers Engeland, omdat wij als voorbeeld worden gezien voor een vernieuwende aanpak. Het verschil zit vooral erin dat wij meer zijn gaan focussen op het bijbelgebruik, de impact daarvan en onze specifieke rol daarin. Daarvoor is het nodig om dieper te investeren in de lokale gemeenschap. Contact maken, luisteren naar de behoeften.

Een bijzonder vertaalproject vond plaats in een land waar bijna geen christenen wonen. De vertaaladviseur van Wycliffe Bijbelvertalers werd daar bijgestaan door drie mensen met een moslimachtergrond. Voor hen niet vreemd, want ook voor moslims is de Bijbel een heilig boek. In dit geval ging het om lokale moslims die de taal en cultuur goed kenden. Het mooie is dat deze mensen christen zijn geworden. Ze werden gegrepen door Gods liefde, omdat ze zich zo in de Bijbel hadden verdiept.'

» **'Het kost jaren om contact te leggen en vertrouwen te winnen'** «

Ik zie als rode draad in jouw leven dat je de uithoeken van de wereld opzoekt om mensen het evangelie te laten zien in woorden en daden. Wat beweegt jou om dat te doen?

'Ik ben opgegroeid met de drang om mijn gaven en talenten in te zetten in Gods koninkrijk. Mijn talenten liggen vooral op het organisatorische vlak en ik had altijd al die fascinatie voor onbekende plaatsen en culturen. Dat komt op een geweldige manier samen in het werk dat ik mag doen. Daarbij zie ik graag dat mensen die onze hulp ontvangen vervolgens zelf hun verantwoordelijkheid oppakken, bijvoorbeeld zelf hun bestaan opbouwen of dat ene vertaalproject draaiende houden. Dat vind ik prachtig om te zien. Ook geniet ik er enorm van als ik zie hoe mensen voor het eerst in hun leven de Bijbel in hun eigen taal lezen, de taal van hun hart. Zelf lees ik de Bijbel al jaren in mijn moedertaal en dat gun ik iedereen, ook als je in een afgelegen uithoek woont.'

Je werkt nu al veertien jaar bij Wycliffe Bijbelvertalers? Heb je al plannen om iets anders te gaan doen?

'Haha, nee, dat niet! Elk jaar heb ik een goed gesprek met het bestuur van Wycliffe Bijbelvertalers, of we elkaar nog scherp houden en er een goede basis is om weer een jaar verder te gaan. Tot nu toe blijkt dat steeds het geval. Maar zo niet, dan sta ik open voor weer iets nieuws. Want het blijft een droom om weer naar het buitenland te gaan.'

HANNEKE TAX IS TEKSTSCHRIJVER EN JOURNALIST

Zoeken in het licht, tegen beter weten in

De Noorse schrijver Karl Ove Knausgård is vooral bekend van zijn serie *Mijn strijd*, zes vuistdikke boeken waarin hij zijn eigen leven chirurgisch ontleedt. Dat lijkt wat melodramatisch, maar hij schrijft zo goed dat het nauwelijks verveelt. Inmiddels is Knausgård weer terug bij de roman, in oktober verscheen *De morgenster*.

We weten veel over het leven, maar weinig over de dood. Die conclusie trekt personage Egil Stray in het essay waarmee Knausgård zijn boek afsluit. Ooit nam de dood een grote plaats in ons denken en leven in, maar nu zijn we geworden als een dronken man die 's avonds onder de lantaarnpaal loopt te zoeken. Voorbijgangers vragen hem of hij iets kwijt is. Hij knikt, zijn sleutel. Ze helpen hem zoeken, maar vinden ook niks. Weet hij

zeker dat hij de sleutel hier verloren heeft? 'Welnee, zegt de dronken man, ik ben hem daar verderop verloren, maar daar vind ik hem nooit, daarom zoek ik liever hier in het licht.'

Egil is een van de acht personages wiens verhaal verteld wordt in *De Morgenster*. Alle acht wonen ze in of bij Bergen, de kleurige zeestad aan de westkust van Noorwegen. Alle acht hebben ze de ster gezien, de grote ster die op een dag zomaar aan de blauwe hemel straalt. Ze moeten er wat mee, maar ze hebben het te druk met hun eigen sores, met de andere dingen die ook gebeuren in hun leven. Ze proberen het goed te doen, goed voor anderen te zorgen, een goede echtgenoot of moeder te zijn, maar de werkelijkheid is weerbarstig.

›› **Hij leeft nog en wordt
weer dichtgenaaid** ‹‹

Knausgård slaagt erin zijn personages dichtbij te brengen door hen levensecht te tekenen, met veel details, soms wat té veel. De strijd tussen goed en kwaad vindt aanvankelijk op microniveau plaats; dit laat zien dat de mooiste mensen duistere kanten kunnen hebben.

Allemaal maken de personages ook onverklaarbare, soms griezelige dingen mee. Zoals de politicus die sterft en op de snijtafel ligt omdat zijn organen getransplanteerd worden; de helikopter die ze mee zal nemen naar Oslo is al geland. Dan merkt de operatie-assistente dat zijn ogen bewegen. Hij leeft nog en wordt weer dichtgenaaid. Een macaber verhaal, maar Knausgård heeft er meer in petto. Als hoogleraar literatuur Arne na een hectische dag in zijn zomerhuis - waar hij de kat onthoofd op de vloer aantrof - een boodschap gaat doen, rijdt hij zich op een bergweg vast in een kudde krabben, op behoorlijke afstand van het strand. Andere personages in het boek zien donkere gedaantes in het bos of zwermen zwarte vogels die ze niet kunnen thuisbrengen. Vrijwel alle doden in het boek blijken later weer te leven.

›› **Ergens geeft die ster je hoop** ‹‹

Is *De morgenster* een duister boek? Ergens geeft die ster je hoop, ook omdat Egil, de filosoof van het gezelschap, diep nadenkt over het bestaan van God en het leven na de dood. Bij het lezen van Kierkegaards *Vrees en beven* komt hij bijna tot geloof, maar dan vliegt er weer zo'n zwarte vogel door het beeld. Egil komt ook bij Openbaring uit, waar Jezus de Morgenster wordt genoemd, maar in één adem vermeldt hij dat de Morgenster in Jesaja voor Lucifer staat, de gevallen engel.

Karl Ove Knausgård verkent grote thema's als de dood en de strijd tussen goed en kwaad. Een conclusie trekt hij niet, dat hoeft ook niet in een roman. Het is tenslotte kunst. Toch krijg je het gevoel dat hij het duister laat winnen. Daarom is het goed te weten dat *De morgenster* een vervolg krijgt. Wellicht komt Knausgård nog bij de hoop uit. De morgenster staat al aan de hemel, dat is met de adventstijd in aantocht toch een fijn idee.

ARIE KOK IS AUTEUR EN JOURNALIST

Naar aanleiding van:

Karl Ove Knausgård, *De morgenster*. Amsterdam (De Geus), 2021. 666 pagina's, € 25,99. ISBN 9789044536423

In het kort

- Een heerlijk spannend leesboek over grote thema's.
- Iets minder details had het verhaal sterker gemaakt.
- Wonderlijk en onbeslist spel met goede en kwade machten.
- Het blijft de vraag wat de auteur ermee wil en wat de lezer ermee kan.

> Column

Marineren

Eten en over God vertellen, dat was al in bijbelse tijden een ideale combinatie. Voedsel is iets universeels, het staat centraal in elke cultuur. Door elkaars eten te proeven, leren we elkaar beter kennen en waarderen. Zo leerde een Aziatische vriendin me de fijne kneepjes van het marineren. Het maakt vlees en groente malser en smakelijker. Je legt iets in een zure vloeistof en voegt kruiden toe. Ik gaf het weer door aan Grace, een (zeldzame) Amerikaanse die elke dag zelf kookt. Ik deelde met haar iets van mijn liefde voor de Aziatische keuken en van mijn geloof.

Al gauw nodig ik haar uit om zich ook in de Bijbel te verdiepen. *'I'll marinate on it'*, antwoordt ze. Nu hadden we het net over babi ketjap gehad en ik plaats het met een glimlach in die context. Maar het blijkt mij onbekend idioom te zijn. 'Ik bedoel, als God zo positief betrokken is op jouw goede leven, dan vrees ik wat Hij met mijn rommel gaat doen.' Er klinkt iets van zorg in door. In het Amerikaanse taalgebruik betekent 'ergens op marineren' dat je bezorgd afwacht. Geen 'stil maar, wacht maar, alles wordt lekkerder', zoals mijn gemarineerde varkensvleesblokjes, maar het gist vanbinnen.

» Ik wijs haar op Jezus om de last minder te maken «

Deze alleenstaande moeder heeft veel op haar bordje en ik wijs haar op Jezus om de last minder te maken. Maar ze vertelt dat Jezus en de kerk haar juist confronteren met haar schuld. Tegenover haar kinderen die tekortkomen, tegenover God omdat ze verkeerde keuzes heeft gemaakt. In haar overlevingsmodus kan ze dat er niet bij hebben, denkt ze.

Mijn klassieke aanpak van een gezamenlijke interesse zoeken en iets van mijn weg met God delen, pakt verkeerd uit. De sfeer is te bedrukt om de analogie van de marinade door te trekken en te zeggen dat tijd met God haar leven beter kan maken. God als marinade, dat doet Hem en deze moeder geen recht. Wat ga ik zeggen als ik Grace weer ontmoet? Ik heb tijd om daarop te marineren. En ik bid dat ze haar naam eer aan zal doen.

ELINE DE BOO IS SCHRIJVER MET EEN MISSIONAIRE ROEPING

*Wij zullen kennen zoals wij gekend zijn
en er begint een nieuw leven*

Met verdriet, maar ook dankbaar voor zijn liefde en toewijding voor zijn gezin, delen wij u mee dat van ons is heengegaan mijn zorgzame man, onze lieve vader, schoonvader en opa

Johan Willem van Willigen

- Hans -

* Kampen,
1 december 1948

† Amsterdam,
21 oktober 2021

Hanneke van Willigen-Brouwer

Annelies en Danny
Lieke en Eva

Willem en Laura
Olivia, Toon en Joris

Rutger en Natalie
Arthur

Rubensstraat 55-I
1077 MK Amsterdam

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

16

VOORUITBLIK ADVENT VIERN IN EEN LIJDENDE WERELD

- De verwachting van Kerst en van de wederkomst valt soms zwaar in een tijd vol lijden en kwaad.
- Elizabeth en Zacharias kunnen hierover meepraten. Wat kunnen we van hen leren?
- We ontmoeten dominee Bas Luiten, emeritus predikant en oud-hoofdredacteur van *De Reformatie*.

De volgende editie van *OnderWeg* verschijnt op 4 december

Nieuws

Onderling vertrouwen draagt GKv/NGK-kerkordeproces

De behandeling van de nieuwe GKv/NGK-kerkorde door de GKv-synode en de Landelijke Vergadering van de NGK is bijna afgerond. Verschillen van inzicht konden steeds worden overbrugd dankzij groot onderling vertrouwen tussen de afgevaardigden. Tijdens de behandeling werd de vrijheid van gemeenten om met het oog op hun missie en context eigen keuzes te maken, verder vergroot. Tevens werd bepaald dat de regiovergaderingen en synode niet alleen gaan over organisatie en rechtspositie, maar ook besluiten kunnen nemen over geloof en leven. Volgens de afgevaardigden past dat bij het gezamenlijk belijden dat in de kerkorde is vastgelegd. De NGK-regio's en GKv-classes kunnen tot half juni commentaar leveren op de kerkorde. De Werkgroep Toekomstige Kerkorde gaat hiermee aan de slag en legt een zo nodig aangepaste tekst voor aan een nieuwe GS/LV (najaar 2022). Voor wijzigingen is dan een driekwart meerderheid in GS en LV nodig.

Hereniging op 1 maart 2023

GKv en NGK koersen aan op hereniging per 1 maart 2023, als de kerkorde definitief is vastgesteld. Vanaf dat moment kunnen de 28 nieuwe regio's hun werk beginnen en afgevaardigden (twee per regio) aanwijzen voor de eerste synode van de nieuwe kerkgemeenschap. Daarop vooruitlopend kan er in 2022

al een proces van kennismaking in de nieuwe regio's op gang komen. De herenigingsdatum is, behalve onder het voorbehoud van Jacobus vastgesteld onder het voorbehoud dat er een oplossing is gevonden voor de predikantspensioenen. De NGK-predikanten zijn onder dak bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn, terwijl de GKv-predikanten een eigen emeritaatsvoorziening hebben met een tekort van meer dan 40 miljoen euro. Experts werken aan een oplossing van het probleem.

Komen en gaan

Verbonden aan GKv Staphorst: kand. R.A.I. van Ommen (Zwolle); aan GKv Zaltbommel (als gemeentepredikant): M. Tel die al als geestelijk verzorger BrabantZorg aan de gemeente was verbonden; aan GKv Leidsche Rijn: kand. M.J. Hagg (Amersfoort); aan GKv Driebergen-Rijssenburg i.c.m. NGK Doorn: W.F. Wisselink (GKv Almelo).

Aangenomen naar GKv Frieschepalen J.D. van 't Zandt (Verenigde Protestantse Gemeente Curaçao); GKv Zuidhorn: R. Tigelaar (GKv Hardenberg-Baalderveld-Oost).

'Ik praat met
GOD, de ALMACHTIGE,
SCHEPPER van hemel
en aarde'

'En jij
voert het woord?'

Naar het boek 'Op zoek naar intimiteit met God' van Martin Dol (Royal Mission)

delen, opdrachten en video's

vreemde vreugde
de eerste brief van Petrus
nieuwe methode voor bijbelstudie

steunpuntbijbelstudie.nl

nu verkrijgbaar

lpb
bible studie
lezen leren leven
75

Speciale actie voor de lezers van Onderweg!
UNIEK BOOKAZINE
1+1 gratis!

VOL bewondering
Gods Woord dat mensen raakt

Hét christelijke cadeau voor de feestdagen!

Bestellen? Scan de QR-code of ga naar wycliffe.nl/onderweg

Softcover | 120 pagina's | € 9,95
ISBN: 978-94-9317-822-9

wycliffe
bijbelvertalers

Bij ons sta je er niet alleen voor

Wordt thuis wonen je teveel? Wie kampt met psychische problemen kan bij Eleos begeleid wonen. Onze woonvormen in Ede en Kesteren zijn specialist in zorg met een christelijke identiteit.

Willieanne, woonbegeleidster Espalier Kesteren:
"We werken schouder aan schouder, vanuit de kracht van elk individu. We spreken de hoop uit, dat er in elke mens de kracht schuilt om weer zelfstandig te leven."

Albert Jan, woonbegeleider Juventum Ede:
"Hier wonen jongeren met autisme. Relaties onderhouden vinden ze vaak moeilijk. Dan spreken we af met wie ze deze week contact leggen, bijvoorbeeld met de jeugdvereniging van de kerk."

Miranda, woonbegeleidster Siloam Ede:
"Christen zijn is een verbindende factor. Bewoners kunnen met geloofsvragen bij ons terecht. Geloof helpt, om te weten dat je er niet alleen voor staat."

Meer weten? www.eleos.nl/wonenbijeleos.
Bellen kan ook: 088-892 12 13

specialist in christelijke ggz